Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 151 (17274) | 1986 оной июлиин 1, вторник | Сэн 3 мүн.

ПОРП-ын Х СЪЕЗД

НҮХЭР М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэр Түрүүлэгшэ!
Хүндэтэ нүхэдүүд, съездын делегадууд болон айлшад!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй үмэнэһөө Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Х съездые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб.

Совет коммунистнууд нэгэн адли һанал бодолтой Польшын хүнүүдтэ, соратнигуудта, хани ёһоной талархалаа, үнэн зүрхэнһөө хүндэлжэ байһанаа мэдүүлнэ гэжэ таанадай урда үгэ хэлэхэдээ нэн түрүүн тэмдэглэхые хүсэнэб.

Энэ трибуна дээрэһээ бүхы аха дүү поляк арадта халуун амар мэндэ хүргэнэб.

Манай партида, арадта нүхэр ёһоной мэдэрэлэй, этигэл найдалай талархалай мэдүүлэгдэжэ байһандань, Советскэ Союз тухай һайн һайхан үгэнүүдэй энэ зал соо соностожо байһандань, гүнзэгы сэдьхэлһээ урмашан баярлабабди. Таанадта үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэнэбди!

Нүхэдүүд! Танай съезд оронойнгоо түүхын харюусалгатай шатада болажо байна гэжэ Польшын ханинаршье, дайсадшье һайн ойлгоно. Үзэл суртал-политическэ орёо хурса хёморсо зүришэлдөөтэй үе сагай тохёолдоһон оршон байдалые гуримшуулан һайжаруулхын түлөө ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые эриһэн хүндэ хүшэр тэмсэлэй дүнгүүдые тэрэ сорголхо, урагшаа дабшалтын түсэб табиха байна.

Тохёолдоһон үйлэ хэрэгүүдэй ангиин удха шанар бусадта хододоо элихэнээр харагдажа байдаггүй гэжэ. Гэбэшье энэнһээ тэрэнэй удха хубилдаггүй. Эсэсэй эсэстэ энэнь Польшодо социализмын һалбаран хүгжэхын түлөө тэмсэл болоһон байгаа. Тиин социалис Польшо тэсэжэ гараа, революционно түйлалтануудые хамгаалга—энэ хадаа таанадай съездэ хүрэжэ ерэһэн гол үрэ дүнтнай болоно. Энэ үрэ дүнгөөртнай таанадые мүнөөдэр амаршалха эрхэтэйбди.

Ханинар болон союзнигуудайнгаа һаналаа нэгэдэлгэдэ түшэглэжэ, социализмын дайсадай шанга добтолгодо өөһэдынгөө хүсөөр харюу сохилто үгэжэ, ороноо хүндэ хүшэр, эюулай байдалһаа гаргаһанайтнай түлөө түүхэ ПОРП-ын хүтэлбэрилэгшэдтэ, Польшын олон мянган коммунистнуудта, ороной бүхы патриодуудта, партийна ба партийна бэшэ хүнүүдтэ нэрэ хүндэ олгохо байһаниинь арсашагүй.

Элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Войцех Ярузельскидэ, тэрэнэй эршэ хүсэндэ, политическэ һүбэлгэн байлгада, үргэн ехэ хандасада, тон орёо нарин асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ, арадайнгаа ашаа туһые, социализмын хэрэгые батаар сахин хамгаалха шадабарида социалис Польшо ехэ уялгатай гэжэ эндэ хэлэхэ гээшэ таарамжатай байха юм гэжэ һананаб. Нүхэдүүд, зэлдэр зан гаргажа бэшэ, харин үзэл бодолойнгоо үндэһөөр хэлэнэб.

Үсэгэлдэр нүхэр В. Ярузельскиин хэһэн ПОРП-ын ЦК-гай Политическэ элидхэлые бидэ бултадаа ехэ анхаралтайгаар шагнажа, ПОРП-ын түүхэдэхи түрүүшын партиин Программын проекттэй танилсабабди. Эдэ документнүүд соо гаталһан замдамнай сэгнэлтэ үгтөө, мүнөө үеын Польшын бодото байдалда гүнзэгы шэнжэлэл хэгдээ, социалис байгуулалтын ээлжээтэ шатын зорилгонууд найруулагдаа,

Совет коммунистнууд ерээдүйдэ бэелүүлэгдэхэ танай түсэбүүдые һайнаар ойлгоно,, дэмжэнэ, хараалһан бүхы юумээ бэелүүлхыетнай таанадта аха дүү ёһоор хүсэнэ!

Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй парти хадаа Польшын общественэ нэгэдүүлхэ, экономическа, социальна ба соёлой дэбжэлтын замаар ороноо дабшуулха манлайта хүсэн болоно гэжэ танай съезд үшөө дахин элирхэйлэн харуулба.

Польшын бэеэ дааһан байдалтай, хүсэн түгэс социалис гүрэн байхынь, манай хани нэгэдэлэй эдэбхитэй гэшүүн, тэрэнэй бата бэхи хуби байхынь тула таанадай һанал бодолой, эдэбхи үүсхэлнүүдэй амжалта түйлахыень бидэ нүхэд ёһоор хүсэнэбди. Энэнь поляк арадай үндэһэн ашаа туһада, манай хамтын хэрэгтэ харюусана.

Европын хоёр эгээл ехэ социалис гүрэнэй—Польшын ба СССР-эй нягта харилсаан, бата холбоон хадаа манай оронуудай амжалтатай хүгжэлтын, Европодохи тогтуурилтай һайн байдалай, эб найрамдалай арсашагүй эрхэ нүхэсэл мүн болоно.

Эгээл тиимэһээ дайнай һүүлээрхи бүхы жэлнүүдтэ, тэрэ тоодо империалис бүлэгөөрхидэй Польшые хардажа гүрдэжэ, экономическа хашалта харшалалтануудые хэжэ байһан орёо түгшүүрилтэй оршон байдалда совет хүнүүд таанадтай хамта байгаа, танай оронийе дэмжэжэ, шадаха зэргээрээ тэрээндэ туһалаа һэн.

Ямаршье оршон байдалда бидэ таанадай ханинар байхабди гэжэ съездые, бүхы поляк арадые найдуулхые хүсэнэб!

Нүхэдүүд! Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Х съездын бүхы коммунистнуудай, политическэ үргэн ехэ бүлэгөөрхидэй, дэлхэйн олониитын онсо анхарал бэе тээшээ татаха байһаниинь ойлгосотой. Танай оронийе доһолгоһон 70-дахи онуудай һүүлэй үеын ба 80-дахи онуудай эхин үеын доройтон уналга тэрэнэй хёмороо зүришэлдөөе зайсуулан сараһан байгаа. Гэбэшье тэрэ хоёр байгуулалтын мүнөө үеын тэмсэлэй бүхы бэрхэшээл түбэгые бэедээ даажа абаһан, хүгжэлтынгөө тон орёо хүшэр, эрид эрьелтын шатада социализмда тохёолдоһон шухалын шухала асуудалнуудые элирүүлһэн байгаа. Эгээл тиимэһээ Польшодо тохёолдоһон хүндэ хүшэр байдалай һургаалнууд гансал Польшын коммунистнуудта шухала удха шанартай бэшэ.

Түрүүшынь, магад, эгээл шухалань юун болоноб гэхэдэ, манай һанаанда, эдэ үйлэ хэрэгүүд айхабтар орёо, нэгэн янза бэшэ байгаашье һаа, социализмын гүнзэгы үндэһэтэй болоһые, манай оронуудай ажалшадай тэрээнгүйгөөр ажаһуужа шадахагүй байһые айхабтар орёо, нэгэ янза бэшэ үйлэ хэрэгүүд элирхэйлэн харуулба. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, социалис түйлалтанууд сухарюулагдашагүй байна. Нүхэр Ярузельскиин хэһэн элидхэл соо энээн тухай тодоор хэлэгдэһэнэй ёһоор, марксизм-ленинизмын суртал һургаалнууд «национальна байдалда» бэелүүлэгдэжэ байна, харин социалис үнэтэ шухаг зүйлнүүд, ёһо гуримууд ниитын ухаан бодолой таһаршагүй хубинь болонхой.

Мүнөө социализм уласхоорондын бодото байдал, политическэ, экономическа, соёлой ба оборонно ашаа туһаараа нягтаар холбогдоһон гүрэнүүдэй холбоо барисаан болоходо, тэмсэдэг байһыень гүйсэд харуулаа. Социалис байгуулалтада халдан орохо, тэрэнэй нэрэ хүндые гадаадаһаа бууруулха һэдэлгэ гаргаха, социалис хани харилсаанһаа ямар нэгэн оронийе таһалжа гаргаха гээшэ имагтал арад зоной хүсэл эрмэлзэлдэ бэшэ, харин дайнай һүүлээрхи бүхы байгуулалтада. эсэсэй эсэстэ эб найрамдалда зүрюу харша ябуулга хэхэ гэһэн удхатай.

Ондоо шухала тобшололынь юуб гэхэдэ, социалис общественын бодото удхада — хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй партиин ямар һуури эзэлдэг, үүргэ дүүргэдэг байлгада, тэдэнэй хоорондохи бата бэхи холбооной удха шанарта хабаатай гээд хэлэжэ болоно.

Энэ асуудалай теориин эшэ үндэһэн мэдээжэ. Имагтал хүдэлмэришэн анги социалис байгуулалтын гол үүсхэлшэн, зориг бадаруулагша, гол хүсэн байха ёһотой, имагтал тэрэнэй парти шэнэ общество байгуулха талаар олониитэ арад түмэнийе эмхидхэжэ, тэдэнэй эршэ хүсые элсүүлжэ шадаха байна гэжэ түүхэ оло дахин элирхэйлэн харуулаа.

Танай ороной хүдэлмэришэн анги, танай парти арадай засагай түйлаһан амжалтануудаар омогорхохо бүхы үндэһэ баримтатай юм. Багашаг болзор соо — дайнай һүүлээрхи 40 жэлэй туршада — коммунистнууд гүнзэгы ехэ социальна хубилалтануудые хээ, Эхэ оронойнгоо бэеэ дааһан байдалые хангаха, бата бэхи, үнэн зүб хилэнүүдые тогтоохо гэһэн Польшын патриодуудай олон зуун жэлэй хүсэл эрмэлзэл бэелүүлээ. ПОРП-ын хүтэлбэри доро хүдэлмэришэд, таряашад, арадай интеллигенци ехэ һандарал һүйдхэлдэ ороһон Польшые һэльбэн шэнэлээ, мүнөө үеын индустриин үндэһэ һуури табяа, түүхэтэ хүшөөнүүдые һэргээгээ, национальна соёлоо сахижа, шэнэ юумээр баяжуулаа. Харилсаа холбоото партинууд энэ зохёон байгуулхы хүдэлмэридэ өөһэдынгөө ехэ хубитые оруулна.

Польшодо тохёолдоһон хүндэ хүшэр байдал хадаа социализмда эсэргүүгээр хүдэлмэришэнэй тэмсэл болоогүй гэжэ эндэ съезд дээрэ хэлсэһэн байгаа. Бодото дээрээ социализмые хазагайруулха гэһэн һэдэлгэнүүдые хүдэлмэришэн анги эрид шууд буруушаагаа һэн. Орон доторхи, мүн хилын саанахи социалис Польшын дайсад энэ үгэеэ ойлгосоогүй ябадалые өөһэдынгөө ашаа туһада хэрэглэжэ шадаһан байгаа. Поляк арадай ханинар гээшэбди гэжэ билдагууша хуурмагаар өөһэдыгөө нэрлэдэг баруунай оронуудай хүнүүдэй ямар юумэ түйлахые оролдоһониинь мэдээжэ ааб даа. Поляк арад үндэһэтэнэй хуби заяан тэдэнэй һанаае огто зобоосоогүйл. Социализмын эб эе таһалха, социалис түйлалтануудые буруу һургэхэ гээшэ тэдэнэй зорилго болоно. Польшодо доройтоһон байдалай хүндэ хүшэр болоходонь, тэдэнэртэ бүри һайн юм ааб даа.

Социализм хадаа түүхэтэ шэнэ, хүндэ хүшэр хэрэг болоно, социализмда харша хүсэнүүдэй эсэргүүсэлтые гаталан дабаха, империализмын экономическа, политическэ - пропагандистска, сэрэгэй хашалта харшалалтада зүришэхэ гэжэ бидэнэртэ һануулһан һургаал болоно.

Эсэсэй эсэстэ социализмын политическэ байгуулалтын үндэһэ һуурида табигдадаг гол ёһонуудһаа хазагайралгануудай, партийна ба гүрэнэй ажабайдалай гол ёһонуудые буруу һургэлгын, социально-экономическа политикада гараһан алдуунуудай ямар ехэ аюултай байһые үнгэрһэн үе сагай дүй дүршэл үшөө дахин шууд сэхээр элирхэйлэн харуулаа.

Марксистско-ленинскэ һургаалые зохёохы ёһоор хүгжөөлгэ ба хэрэглэлгэ, хүдэлмэришэн ангитай, үргэн ниитэ ажалшадтай партиин нягта холбоо барисаан хадаа эдэ хазагайралгануудые зайсуулан сараха эгээл найдамтай эшэ үндэһэн болоно. Хэрбээ арад зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые партиин тодо хурсаар ойлгодог, мүнөө үедэ оронойнгоо арга боломжонуудые бодотоор сэгнэдэг, ерээдүйдэ харгы зам зоримгойгоор гаргадаг байгаа һаань, иимэ хэрбээ үшар ёһо ойлгохо хүдэлмэришэн бүхэнэй ажабайдалайнгаа эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые партиин политикатай нягтаар холбодог, тэрэнэй хүсэл эрмэлзэлые юрэ гүйсэдхэн бэелүүлгэдэ бэшэ, харин партиин шиидхэбэринүүдые абалгада, бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байһанаа ойлгоходонь, тэдэнэй хоорондохи холбоо барисаан улам бата бэхи болодог байна.

Үшөө нэгэ тобшололынь бүгэдэ ниитын, интернациональна удха шанартай юм. Социалис революци общественын али бүхы хүгжэлтэ дэбжэлтэдэ үргэн харгы нээдэг. Гэбэшье энэнь саашадаа иимэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ зүндөө түйлагдаха, үйлэдбэриин харилсаанууд, үйлэдбэрилгын хүсэнүүд тааруулан табигдаха гэһэн удхатай бэшэ. Үйлэдбэриин, эрдэм, техникын, соёлой хурдан түргэн хүгжэлтэ, хүнэй хүгжэлтэ общественэ эмхидхэлгэдэ шэнэ эрилтэнүүдые табидаг байна. Өөһэдынгөө үндэһэ һуури дээрэ социализмые саг үргэлжэ шэнэдхэн хубилгажа байха тухай асуудал зүблэхэ зүйлдэ табигдана. Үгы гэбэл, ниитын ажабайдалда бэрхэшээл түбэгүүд ушаржа, экономическа ба социальна асуудалнууд хурсадажа, аюул тохёолдуулхадаа магадгүй.

Манай парти өөрынгөө XXVII съезд дээрэ энээн тухай тодо һайнаар мэдүүлээ һэн. Өөрыгөө шүүмжэлхы ёһоор хаража үзэхэ, ажал ябуулгаяа зүбөөр сэгнэхэ, үнгэрһэн сагайнгаа алдуу эндүүнүүдһээ хэрэгтэй тобшололнуудые гаргаха шадабаритай байлга социализмын түлөө тэмсэлэй тон шухала онол аргануудай нэгэн болоно. Энэ хадаа агуу Ленинэй заабарилһан хүдэлмэришэн анги партиин ажал ябуулгын гол ёһо мүн.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын, манай ажабайдалые шэнэдхэлгын, социалис байгуулалтын политическэ, экономическа болон оюун бодолой нөөсэ хүсэ шадалые дүүрэнээр хэрэглэхэдэ һаад хэһэн бүхы юумэнһээ ажабайдалыемнай сэбэрлэлгын шэглэл бидэнэр шиидэнгеэр баримталаабди.

Онсолон хэлэхэдэ, бидэнэр нэгэл зорилготойбди — манай байгуулалтын асари ехэ арга боломжонуудые шадаал һаа түргэнөөр хэрэглэжэ һураха ёһотойбди. Түб болон нютагуудай, гүрэнэй болон ниитын хубинуудай, хүтэлбэри болон сэрыгөө хүтэлбэрилгын хоорондохи тон зохид тааралдал олохо хэрэгтэй. Хүнэй ажал ябуулгые, тэрэнэй ажалай болон политическэ эдэбхиие, эрхэтэн байһанайнь болбосоролые хүгжөөн урмашуулгые һайжаруулха зэргэтэйбди.

Хүтэлбэриие гүнзэгыгөөр, бүхы талаһаань нарижуулан һайжаруулха зорилго мүнөө түрүүшын ээлжээндэ гарана. Энэ хүдэлмэриин гол шэглэл тодоронхой. Арадай ажахын хүгжэлтын замуудые тодорхойлолгын түсэблэхы, эмхидхэхы эхинэй ашаг үрые дээшэлүүлхэһээ гадна ажалша коллективүүдэй эдэбхидэ үргэн харгы нээхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Социализмын гол удхань «Хүн бүхэнһөө — шадабариинь зэргээр. хүн бүхэндэ — ажалайнь зэргээр» гэһэн үгэнүүдээр харуулагдадаг гээд мэдэнэбди. Энээнээ манай үдэр үдэрэй ажабайдалда батадхагдахынь тула бүхы юумэ хэнэбди. Бултаниие адли болгонгүй бүтээсэтэй, оролдосотой ажал али болохоор урмашуулагдаха, бүтээсэтэй, оролдосотой ажал али болохоор урмашуулагдаха, социальна үнэн зүб эрилтэнүүд һайнаар сахигдаха ёһотой.

Иигээд харахада, манай эдэбхитэйгээр эхилһэн шэнэдхэн хубилгалга ажахын байгуулалта болон гүрэнэй, ниитын органуудай ажал ябуулгаһаа эхилээд, зоной ажаһуудалай ба хүдэлмэриин эрхэ байдал, общественын оюун сэдьхэлэй байдал хүрэтэр — иимэ олон асуудалнуудые нэгэн болгон зангидуулна.

КПСС-эй XXVII съездын зохёоһон партиин дотоодын болон гадаадын политикые бэелүүлгын асуудалнуудые хаража үзэһэн КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум энэ замдамнай шухала шатань болобо. Нэгэшье үдэрөө гээнгүй, урагшаа дабшалтаяа түргэдхэхэ, зохёохы, эдэбхитэй ажалда һаад хэһэн бүхы юумые хажуу тээшэнь хаяха гээд түс Пленумэй шиидхэбэринүүдэй гол удхыень тодорхойлхоор ха. Общественын бүхы хубинуудые гүнзэгыгөөр шэнэдхэн хубилгаха шэглэлэй мүнөө баримталагдаад байхада, кадрнуудай үнэ сэн, нэрэ хүндэ түбхын түрүүн тэдэнэй шэные ойлгохо шадабариһаа хэрэг мэдэсэһээ, бүтээмжэһээ, арадай хэрэгүүдые зүрхэндөө хэр дүтэ абадагһаань дулдыдаха болоно.

«Олон юумэ мэдэхэ, коммунис ёһо гурим гээд тоологдохо хараатай шашаае үсөөрүүлхэ хэрэгтэй... Энээнэй тулада «эрдэм болон техникын мэргэжэлтэдэй» хэрэг бүтээхы ажалда хүндэтэйгөөр хандалгада һураха, энээнэй тулада манай олон тоото алдуунуудые анхаралтайгаар, хэрэг бүтэмжэтэйгээр шэнжэлэн хаража, тэдэниие хэлбэришэгүйгөөр, удаа дараалан усадхажа һураха хэрэгтэй. Интеллигенскэ болон албан хойрог ябуулгын дээрэлхүү зан хомор байг. Түбтэ болон нютагуудта бии байгаа бодото дүй дүршэл, эрдэм юу үгэнэб, юу үгөөб гэжэ ехэхэнээр шудалдаг байг» — гэһэн Ленинэй һургаалһаа уламжалнабди.

(Эхин. Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ПОРП-ын СЪЕЗДДЭ ХАБААДАХАЯА ОШОБО

Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй уряалаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй КПСС-эй делегаци Варшава ошохоёо июниин 28-да Москваһаа мордобо. Делегаци ПОРП-ын Х съездын хүдэлмэридэ хабаадаха юм.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Н. Яковлев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд — КПУ-гай Харьковска обкомой нэгэдэхи секретарь В. П. Мысниченко, СССР-һээ ПНР-тэ байдаг элшэн сайд В. И. Бровиков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, Тулын «Арсенал» заводой хабсаргагшадай бригадир В. А. Касимова делегациин бүридэлдэ ороно.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд В. И. Воротников, А. А. Громыко, Е. К. Лигачев, Н. И. Рыжков, М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, В. И. Долгих, С. Л. Соколов, Н. В. Талызин, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, М. В. Зимянин, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Г. П. Разумовский, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Капитонов болон бусад нүхэдүүд Внуковска аэродром дээрэ делегациие үдэшөө.

ПНР-эй хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ А. Пшигоньски үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй КПСС-эй делегаци энэл үдэртөө Варшава ерэбэ.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд К. Барчиковский, З. Месснер, Т. Порембский, Ю. Чирек, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд Я. Глувчик, Ч. Кищак, В. Мокшицак, М. Ожеховский, Ф. Сивицкий, ПОРП-ын ЦК-гай секретарьнар Ю. Барыла, Г. Беднарский, С. Михалек, В. Свиргонь, партиин ба Польшын гүрэнэй бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад аэропорт дээрэ КПСС-эй делегациие угтаһан байгаа.

ПНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд В. Наторф угтагшадай дунда байлсаа.

Үхибүүд баглаа сэсэгүүдые М. С. Горбачевто, КПСС-эй делегациин гэшүүдтэ барюулба.

(ТАСС).

ПОЛЬШЫН КОММУНИСТНУУДАЙ СЪЕЗД

ВАРШАВА. Июниин 29. (ТАСС). ПОРП-ын Х съезд мүнөөдэр эндэ нээгдэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй КПСС-эй делегаци тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсана. ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Войцех Ярузельский съезд дээрэ элидхэл хээ. Тэрэнэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, IX ба Х съезднүүдэй хоорондо үнгэрһэн табан жэл яһала шахардуу шанга, һанаа зобоомо, тэрэшэлэн ажалай түйлалтануудаар баян үе байгаа. Гэбэшье бэрхэшээлнүүдые дабалгын дабшаануд элдэб. Хэһэн, түйлаһан юумэнүүдэйрээ сэдьхэлээ ханажа байһанаа элирхэйлхэ зуураа, бидэнэр өөһэдынгөө дутагдалнуудые мэдэрнэбди, үдэр бүриингөө ажабайдалай бэрхэшээлнүүдые усадханабди.

Манай парти хүндэ хүшэр шалгалта соогуур гаража, урагшагүйдэлгэ, үзэл бодолой талаар үймөө хүлгөө, эмхидхэлэй талаар һуларха ябадалые дабан гараа гээд элидхэлшэ заагаа. Социализмын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ ябадалда һаад хэдэг, манай ниитын байгуулалтын ёһо гуримуудые доромжолдог, һаад хэдэг, гэдэргэ татадаг бүхы юумэнүүдтэ эсэргүү тэмсэл парти сонсоһон байна.

ПОРП-ын ЦК-гай нэгэдэхи секретарь КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдэй түүхэтэ удха шанарые онсолон тэмдэглээд, совет коммунистнуудай дээдын хуралдаанай гол шухалань хадаа мүнөө үе сагай тон шухала гурбан асуудал— социальна хүгжэлтэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэ ба эб найрамдал, тэрэшэлэн олониитые эдэбхижүүлгэдэ уряалга болоно. КПСС-эй ленинскэ, зориг түгэлдэр хараа шугамтай, нүхэр М. С. Горбачевой зохёон байгуулхы залан сэхэ ажал ябуулгатай, КПСС-эй зоримгойгоор харгы зам гаргажа байһан социализмын имагтал холын хараата хүгжэлтэтэй манай парти һаналаа нэгэдэнэ, манай партяар бэелүүлэгдэжэ байһан социалис байгуулалтын хараа шугамые эдэ бүгэдэтэй бидэнэр холбоотойгоор харанабди. Энэ хадаа манай социалис хани нүхэсэлэй материальна болон оюун бодолой хүсэ шадалые шууд түргөөр хүгжөөхэ гол арга боломжо гэжэ мэдэрнэбди.

Манай гол зорилго юуб гэхэдэ, хүгжэлтын дабшасые түргэдхэлгэ, үнгэрһэн саг соо алдагдаһанаа хүсэлдүүлгэ, экономическа талаар гол гүрэнүүдһээ Польшын гээгдэжэ ябаһаниие усадхалга мүн. Бүхы хүсэ шадалаа, бии байһан нөөсэ арга боломжонуудаа ашаглан хэрэглэхэ шухала. Парти иимэ юумэнүүдые ойрын жэлнүүдэй гол зорилгонууд гэжэ харана: хүн зониие эдеэ хоолоор һайнаар хангаха, гэр байраар хангалгые һайжаруулха, гэгээрэлэй системые мүнөө үеын шэнжэ шанартай болгохо ба тэрэнэй материальна баазые үргэдхэхэ, элүүрые хамгаалга хүгжөөхэ ба ойр тойронхи байгаали аршалан хамгаалгада дабшалта хэхэ, «хүн бүхэндэ — хэһэнэйнь зэргээр» гэһэн ёһо гуримые бэхижүүлхэ.

Өөрынгөө социалис хамжагшадта түшэглэн, арадай Польшо экономическа ба эрдэм-техникын талаар гүнзэгы хубилалта бэелүүлжэ байна гээд элидхэлшэ саашань хэлээ. Эдэ бүгэдэ СССР-эй, социалис бусад оронуудай техникэ болон үйлэдбэридэ хэгдэжэ байһан хубилалтануудтай адляар урагшаа дабшаха эрилтэ бидэндэ табина. СЭВ-тэ хамжалгын харилсаа холбоон ПНР-эй гадаадын экономическа харилсаанай үндэһэ һуури байһан ба саашадаашье байха. Польшын экономикын экспортнэ хүсэ шадалые эрид шууд дээшэлүүлхэ гансахан арга замаар гадаадын үри зээринүүдэй асуудалые шиидхэжэ болоно.

Өөрынгөө зэргэдэ 2 миллион 126 мянган гэшүүд болон кандидадуудые жагсааһан ПОРП хүтэлбэрилхы үүргэеэ бэхижүүлжэ байна гээд В. Ярузельский тэмдэглэбэ. Энэ хадаа ниитымнай байгуулалтын гол үндэһэ һуури мүн. Имагтал манай парти Польшын хүгжэлтын удаан болзорой арга боломжонуудые тодорхойлһон, бодото дээрээ бэелүүлэгдэмэ программа зохёожо, тэрэнэй дүүргэлтэ хүтэлбэрилхэ хаба шадалтай байһанаа хэрэг дээрэ харуулан хай.

Мүнөө үеын уласхоорондын байдал тайлбарилан харуулха зуураа, СССР-тэй эбдэршэгүй харилсаа холбоон ба хани нүхэсэл манай гадаадын политикын гол хараа шэглэл мүн болоно гээд В. Ярузельский заагаа. Ядерна дайнда хосорон һалаха аюулые зайсуулга —бүхы арадуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго. М. С. Горбачевоор табигдаһан совет эб найрамдалта эдэбхи үүсхэлнүүд имагтал энэ хэрэгтэ шэглүүлэгдэнхэй. Бидэнэр тэрэниинь гүйсэд дүүрэнээр, эдэбхи ехэтэйгээр дэмжэнэбди. КПСС-тэй, аха дүү бусад партинуудтай хани нүхэсэлөө, бүхы талынгаа харилсаа холбоо саг үргэлжэ бэхижүүлхээр, эрид шиидэнги байһанаа элирхэйлнэбди.

* * *

ВАРШАВА. (ТАСС). Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Х съезд июниин 30-да хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлээ. КПСС-эй делегациие толгойлогшо — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев делегадууд болон айлшадай зүгһөө хани халуунаар угтагдажа, энэ үдэрэй заседани дээрэ үгэ хэлэбэ.

Тэрэнэй хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, нэрьемэ, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаа.

СССР-эй УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ VIII СЪЕЗД ХҮДЭЛМЭРЕЭ ДҮҮРГЭБЭ

СССР-эй Уран зохёолшодой VIII съездын хүдэлмэри бүтэмжэтэй, һанаһанаа сэхэ руунь хэлэлгын, эрилтэ ехэтэй байлгын оршон байдалда үнгэрөө. Делегадууд болон айлшад Москвада Кремлиин Ехэ ордон соо июниин 28-да болоһон түгэсхэлэй заседанида сугларaa.

Хилын саадахи литературна эмхинүүдэй түлөөлэгшэд съездые амаршалһан байна.

һайн һайхан үг зорилгонуудай ба үнэн зүб байдалай ашаа туһада харилсаа холбоотой байха, эб найрамдалые хамгаалгада эдэбхитэй ябуулгануудые хэхэ уряатайгаар совет литераторнуудай нэрэһээ съезд дэлхэйн уран зохёолшодто хандаһан байна.

Заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууһан М. Дудин съезд хааха зуураа, совет уран зохёолшод өөһэдынгөө бүхы бэлиг шадабариие, зохёохы хүсэ шадалаа партиин, Эхэ оронойнгоо хэрэгтэ алба хэлгэдэ, түрэл арадайнгаа оюун бодолой баялигуудые арьбадхалгада зорюулха байна гэжэ онсолон тэмдэглээ.

Съездын түгэсхэлэй заседани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Е. К. Лигачев, КПСС-эй ЦК-гай секретарь А. Н. Яковлев, КПСС-эй ЦК-гай соёлой таһагые даагша Ю. П. Воронов байлсаа.

* * *

VIII съездээр һунгагдаһан СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүшын пленум энэ үдэр болобо.

Пленум СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшээр Г. М. Марковые һунгаа. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин нэгэдэхи секретаряар В. В. Карпов һунгагдаа. Правлениин секретариат һунгагдажа, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретариадай бюро бүридхэгдөө. Эмхидхэлэй-зохёохы хүдэлмэриин талаар СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной секретаряар Ю. Н. Верченко һунгагдаа.

СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной шалгалтын центральна комиссиин түрүүшын заседани дээрэ тэрэнэй түрүүлэгшээр В. П. Тельпугов һунгагдаа.

(ТАСС).

ЭРХҮҮДЭ ОРДЕН БАРЮУЛАГДАБА

ЭРХҮҮ. (ТАСС). Ангар мүрэнэй эрье дээрэхи Эрхүү хото байгуулагдаһаар 300 жэлэйнгээ ойе баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ. Городой ажалшад партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Городые Октябриин Революциин орденоор шагнаһан тухай мэдээсэл Зүүн Сибириин индустриин, эрдэм, соёлой томо ехэ түбэй ажалшадай дунда халуунаар угтагдаа.

Революционно хүдэлөөндэ Эрхүүгэй ажалшадай ехэ габьятай байһанайнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ немец-фашис булимтарагшадтай тэмсэлдэ тэдэнэй хубитаа оруулһанайнь, ажахын ба соёлой байгуулалтада амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө, байгуулагдаһаар 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан, город энэ ехэ шагналда хүртэбэ.

Эхэ ороной шагналые барюулалгада зорюулагдаһан партийна, совет, ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэдэй баярай суглаан эндэ болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин Центральна Комитедэй секретарь Л. Н. Зайков суглаан дээрэ үгэ хэлээ. Партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө тэрэ эрхүүгэйхидые үндэр дээдын шагналаарнь үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, хүдэлмэридөө шэнэ зохёохы амжалтануудые түйлахыень, элүүр энхэ, зол жаргалтай, ажана тэниглэн ажаһуухыень городой болон областиин ажалшадта хүсэбэ.

Удаань Л. Н. Зайков СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые соносхон уншаад, сугларагшадай удаан үргэлжэлһэн альга ташалга доро городой тугта шагнал зүүлгэ.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ХҮСӨӨР

Комсомолшууд болон залуушуул эдэбхи үүсхэлтэйгээр, зоригтойгоор хүдэлжэ, ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха гэһэн партиин XXVII съездын табиһан зорилгые сүм бэелүүлхэ хэрэгтэ горитой хубитаа оруулха ёһотой. СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд соо оруулагдаһан Буряадай АССР-эй түлишын-энергетическэ комплексын объектнүүд дээрэ тэдэниие хүлеэнэ. Пензэ хотоһоо ерэһэн партиин XXVII съездын нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна комсомол-залуушуулай габшагай отряд Гусиноозерскын ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилгада ажаллажа эхилээ. Мүн республикын комсомол-залуушуулһаа бүридэһэн отряд Түгнын шулуун нүүрһэнэй уурхайн, Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй, Галуута Нуурай ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилганuудта хүдэлхэеэ һайн дураараа уржадэр ошобо.

КПСС-эй обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан соо түс отрядые үдэшэлгын баяр ёһолол болобо. ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь М. Гармаева, Гусиноозерскын ГРЭС-эй түлишын-энергетическэ комплексдохи ВЛКСМ-эй ЦК-гай штабай начальник А. Жаргалов гэгшэд үдэшэлгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, түрүүшын үдэрһөө эгээл үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, эдэ шухала объектнүүдые саг сооһонь ашаглалсада тушааха хэрэгтэ горитой хубита оруулхыень уряалаа.

КПСС-эй обкомой секретарь Ф. В. Ходаковский баяр ёһололдо хабаадажа, үгэ хэлээ.

Холын замда гарахын урдахана энэ отрядай гэшүүд В. И. Ленинэй хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табиһан байха юм.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Ринчинова нүхэдтэеэ Түгнын шулуун нүүрһэнэй уурхайн барилгада ошохонь.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

В. И. ЛЕНИН, КПСС СОЦИАЛИС ХУУЛИ ЁҺОН ТУХАЙ

«В. И. Ленин, КПСС социалис хуули ёһон, гурим журам тухай» гэһэн суглуулбари хэблэгдэн гараба. Тэрэ хоёр бүлэгһөө бүридэнэ. Социалис хуули ёһоной гол удхые, онсо шэнжэнүүдые, удха шанарые, буржуазна хуули ёһонһоо тэрэнэй үндэһэн илгаануудые элирхэйлэн харуулһан В. И. Ленинэй статьянууд, элидхэлнүүд, хэлэһэн үгэнүүд, бэшэгүүд түрүүшын бүлэгтэ оруулагданхай. КПСС-эй съезднүүд болон конференцинүүдэй документнүүд, материалнууд, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд, мүн коммунис байгуулалтын элдэб шатануудта хуули ёһо болон гурим журамай үүргые тодорхойлһон тогтоолнууд, совет хуулиие бэхижүүлгэдэ партийна, гүрэнэй, ниитын зургаануудай бэелүүлхэ зорилгонууд хоёрдохи бүлэгтэнь оруулагдана.

Политическэ литературын хэблэл энэ суглуулбариие баргажа гаргаба.

(ТАСС).

ПОРП-ын X СЪЕЗД

НҮХЭР М. С. ГОРБАЧЕВОЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Үргэлжэлэл. Эхинийнь 1-дэхи нюурта).

Социализмын түйһалта болохо социальна үнэн зүб байдалые экономическэ тон дээдын ашаг үрэтэй холбохо түүхэтэ удха шанартай зорилго манай партинуудай урда табигдана. Социализмые улам хүсэтэй, хэлбэришэгүйгөөр, үдөө дараалан хүгжэдэг, капиталис обществотой алишье талаһаа амжалтатайгаар мүрысэдэг болгохо уялгатайбди. Тиихэдээ, нэн түрүүн эрдэм-техникын дэбжэлтын үрдамнай һээһэн дүүһашагүй ехэ арга боломжонуудые дүүрэнээр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ эрилтэ табигдана.

Энэ ушарта хүсэ шадалаа элсүүлэн, ажал ябуулгаяа сугтаа эрхилхэ хэрэгтэй гэжэ ойлгосотой ааб даа. Манай оронуудай арадай ажахын эрилтэнүүд, уласхоорондын оршондохи политическэ байдал, һүүлшын ээлжээндэ бэшэ, экономическа аюулгүйн бодомжонууд иимэ эрилтэ табина бшуу.

Баруун зүг руу татагдаһан худалдаа наймаанай харгынууд дээрэ ямар занганууд табятай байдаг бэ гэжэ бидэнэр хожомдожо ойлгообди. Польшын хэды ехэ хохидолдо оролон тухайнь эндэ хэлэгдээ. Тээд энэ гансал бэшэ. Өөһэдөө бии болгонхаар капиталис базаар дээрэ худалдажа абаа һаа дээрэ гэһэн бодол үгаа ехэ хохидол ушаруулдаг байгаа ха юм. Мүнөө бидэнэр иимэ һанал эрид усадхажа байнабди. Баруун зүгтэй экономическа харилсаануудаа хизаарлан һалгааха тухай эндэ хэлэгдэнэгүй. Ондоо юумэн тухай, аятай зохидоор энэ арга боломжые хэрэглэжэ, үлүү гаралгые, дулдыданги байдал усадхаха тухай хэлэгдэнэ.

Аха дүү оронуудтаяа кооперацинно харилсаануудта, социалис экономическа нэгэдэлые саашадань хүгжөөлгэдэ түрүүшын ээлжээнэй анхарал хандуулагдаха ёһотой. СЭВ-эй оршон соо баталагдан абтаһан эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программые дүүргэлгэ энэ талаар тон шухала удха шанартай байх...

Энэ хамтын стратегидэ улам хүгжэжэ байһан совет-поляк харилсаанууд тон зохидоор тааралдан ороно. Манай оронуудай хоорондохи товараар андалдалгын хэмжээн байгша табан жэл соо горитойгоор ургаха юм. Харилсаа холбооной ашаг үрэ ехэтэй шэнэ янза тухэлнүүдые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ эрилтэ ажабайдал табина. Хамтын предприятинуудые, эрдэмтэдэй болон мэргэжэлтэдэй хамтын коллективүүдые бии болгохо, промышленнэ предприятинуудай болон эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуудай хоорондохи сэхэ харилсаануудые хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Энээниие зүрхэтэйгөөр, үргэнөөр нэбтэрүүлэе, хүсэ шадалаа бү гамная. Аша туһань горитой байхал.

Энэ талаар хэгдэһэн түрүүшын алхамууд һайн үрэ дүнгүүдые асарба гээд съезд дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүд сооһоо мэдэжэ абахада, манай делегацида ехэ аятай байгаа гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб.

Нүхэдүүд! Варшаавын хэлсээнэй гэшүүн-оронуудай Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй гурбан долоон хоногой саана Будапештдэ болоһон зүблөөн дээрэ уласхоорондын байдалай хүгжэлтын асуудалнуудые сугтаа хэлсээбди, саашадаа юу хэхэ тухайгаа зүбшөөбди.

Нэгэдэмэл Нацинуудай Организаци 1986 ониие Эб найрамдалай жэл гээд соносхоо гээд мэдээжэ. Социалис оронууд тус хэрэгтэ тон харюусалгатайгаар хандаһан байна.

Зуун жэлэй дүүрэтэр удаа дараалан ядерна буу зэбсэг усадхалгын программа бидэнэр январь соо дурадхаа һэмди. Бүхы талын уласхоорондын аюулгүйе хангалгын систэмэ байгуулха бодол февраль соо болоһон партиин XXVII съезд дээрэ соносхогдоо һэн. Тиигээд дунда зайда буудадаг ракетэнүүдые Европоһоо холодуулха тухай хэлсээнүүдые баталха хэрэгтэй хүнгэдхэһэн тодорхой дурадхалнууд оруулагдаа. Баруун Европын ядерна гүрэнүүдтэй—Англитай болон Францитай тусхай хэлсээнүүдые баталха арга боломжонуудые бэдэрэлгэ анхаралһаамнай алдагдаагүй. Химическэ аюул зайсуулха талаар хэмжээнүүд мүн лэ дурадхагдаа һэн.

Ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха тухай дурадхалаа Советскэ Союз май соо дахинаа һүнааха; энэ бүхэли жэл соо үргэлжэлхэ болоно. Бүхы Европо түбидэ, Атлантикаһаа Ураал хүрэтэр Зэбсэгтэ Хүсэнүүдые болон юрын зэбсэгүүдые хороохо дурадхал июнь соо Манай оронууд гаргаа.

Энээнһээ саашаа үшөө яажа нэтэрэлтэйб! Гэбэшье буу зэбсэг хуряаха хэрэгтэ американ захиргаанай зүгһөө далда нюусагүйгөөр зөрюүтэ һаад хэһэн дээрэһээнь энэ хэрэг нэгэшье миллиметрээр урагшаа ябаагүй. Тиихэһээ байтагай, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые үшөө барижа байһан һүүлшын зүйлнүүдые — ОСВ-2 договор болон совет-американ бусад хэлсээнүүдые дүүргэхээ болихо гэжэ Вашингтон шиидээ бшуу.

Иимэ ябадалынь дэлхэйн нэгэдэлэй амин шухала аша туһада эрид харша байна, тиигээдшье кодондо жэлдэ Женеведэ туйлагдаһан үгэөө ойлгосолгото ябашье таалралдахагүй байна.

Американ ажал ябуулагшад эб найрамдал болон буу зэбсэг хуряаха тээшэ эрмэлзэжэ байһан тухайгаа гоё гоё мэдүүлгэнүүдые олоор хэбэшье, тад һөөргэ юумэ хэнэ. Тиин энэ нангин хэрэгтэ зорюута һаалта хэжэ байһанаа далдалан, США-тай баталагдаһан договорнуудай али нэгэн зүйлнүүдые бидэнээ эдэбэ гэһэн худал үгэнүүдээр бэеэ сагааруулха гэһэн һэдэлгэ гаргана. Тиигээд үшөө һүүлшын үгэ хэлэгдээгүй, хэрбээ Советскэ Союзай һайн байгаа һаань бидэнэр һанал бодолоо хубилгажашье болохобди гэдэг байха юм.

Американ захиргаанай иигэжэ һургуулиин багшын үүргэ дүүргэн, бэеэ даанги гүрэнүүдэй. һайн, муу ябадалай түлөө сэгнэлтэ табиха гэһэн һэдэлгэ гаргадагые наадан мэтээр хаража болохо байгаа. Гэбэшье энэмнай наада энеэдэн бэшэ бшуу. Хүн түрэлтэн ажабайха гү, али үгы гү гэһэн амин шухала асуудал гараад байна ха юм. Тиимэһээ бүхы политическэ ажал ябуулагшад энэ асуудалда эгээл томоотойгоор хандаха ёһотой гэжэ бидэнэр тоолоһобди.

Энэ гансал Вашингтондо хабаатай бэшэ ааб даа. НАТО-да ородог бусад гүрэнэй правительствэнүүд, тэрэ тоодо американ политикын тон аюултай зүйлнүүдтэ хамжадаггүй правительствэнүүдшье океанай саанаһаа үзүүлэгдэдэг хашалтада һүүлэй һүүлдэ диилдэжэ, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые шангадхаһанай түлөө харюусалгын зарим хубиие тиигэжэ өөр дээрэ даажа абадаг байна.

Европые хулууһан тухай домог үгэ эртэ урдын гэгүүдтэ бии юм. Ульгэрэй энэ зүйл мүнөө хүлеэгдээгүйгөөр шэнэ удхатай болонхой. Географическа ойлгосо болохо Европын һууридаа байжал байһаниинь ойлгосотой ааб даа. Харин Баруун Европын зарим гүрэнүүдэй бэеэ даанхай политикань хулуугдажа, океанай саана абаашагдана гэжэ һанахаар болоно. Аюулгүй байдал хамгаалха гэһэн шалтагаар арадуудай национальна аша туһань, манай түбиин 700 миллион хүн зоной хуби заяан, эндэ үни холоһоо бүрилдэһэн соёл болбосоролой хуби заяан худалдагдана гэжэ һанахаар.

Бидэниие хэншье буруугаар бү ойлгог! Бидэнэр США болон НАТО-да ородог тэдэнэй союзнигуудые эбгүй болгохо гэжэ хоорондонь яһа хаяна бэшэбди. Хэлсээ хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, манай түби дээрэ бии байгаа политическэ болон сэрэгэй бодото байдалдаа үндэһэлдэгбди.

Урда нэгэ үедэ ниитэ Европын хэрэгүүдтэ США-гай хабаадалсалгые социалис оронууд һайшаан угтаһан байгаа. Тэрэ үедэ Европодохи аюулгүй байдал, харилсаа холбооной хэрэгтэ тэрээндэ хабаадагшад бүгэдөөрөө оруулалта хэхэ гэһэн зорилго табигдаад байгаа. Харин мүнөө американ захиргаан ондоо зорилготойгоор үйлэ ябуулгаяа эрхилжэ, буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые болон зүришэлдөө хэмэрөөе шангадхаха гэжэ оролдоһон хэбэртэй. Энэ хэндэ ашагтайб? Европын арадууд үшөө хэрэгүүд иимээр хүгжэнэй гэжэ хүсэнэ аал?

Советскэ Союз болон бусад социалис гүрэнүүдэй Вашингтонэй дайнда бэлэдхэһэн, үйэрилтэ хэһэн иимэ ябуулгануудһаань өөһэдынгөө тобшолонуудые хэдэг байһаниинь ойлгосотой.

США-гай балмад һүйдхэлтэ, һандаргалта ябуулганудта бидэнэр тон шанга харюу үгэдэг байхабди. Американ империализмын зүгһөө дэлхэйн хуби заяае дура зоргоороо шиидхэжэ байха арга боломжо олгохо болохогүй.

Манай политика саашадаашье харюусалгатай политика байжа, совет американ харилсаае жэгдэрүүлхэ үндэһэ һуури тэмсэмгэйгээр табиха гэжэ оролдохо юм.

Бидэнэр хөөрэлдөө хэхэ дуратайбди. Гэбэшье энэмнай хоёр талын зүгһөө бодото үрэ дүнгүүдые туйлаха гэһэн хүсэлэнтэй хөөрэлдөөн байха ёһотой бшуу. Хөөрэлдөөнүүд хадаа буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые далдалан халхалһан юумэн болохо ёһогүй. Дэлхэйн олониитые иимээр мэхэлхэ ябадалда бидэ Вашингтондо партнернууд болохо шадахагүйбди.

Имагтал бүхы гүрэнүүдэй болон бүхы арадуудай хамтын хүсэлэл оролдолгоор лэ эб найрамдалые сахин хамгаалжа болохо юм. Баруун тээхи хүн бүхэн иимэ юумые заатагүй ойлгохо ёһотой: ядерна буу зэбсэгтэй ракетын ямаршье ниидэлгэнь хадаа бусадые алаһан бэшэ, харин, бодото дээрээ өөрыгөө алаһан ябадал болохо.

Атом соо ямар һүрөөтэ хүсэнэй бии байһыень Чернобыльскын аюулһ үсал үшөө дахин һануулба. Нүхэдүүд, бидэнэртэ тохёолдоһон энэ аюулһ усалда һаналаа нэгэдэһэнэйтнай түлөө таатадта баяр баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Чернобыль тухай хэлэхэдээ, дэлхэй дээрэ нөөсэлэгдэһэн ядерна зэбсэгэй һандаргахы асари ехэ хүсэнэй тон бишыхан хуби тэндэ хиналтаһаа гараһан байгаа гэжэ хараада абаха хэрэгтэй. Тэрэниие усадхан зайсуулхын түлөө эрид шууд тэмсэнэбди.

Бидэнэйшье, Баруун Европын оронуудай өөһэдын олониитын һанаата болоһон үгэнүүд тэндэхи оронуудай харюусалгата, политическэ хүнүүдтэ эсэсэй эсэстэ ойлгогдохо бээз гэжэ бидэнэр үнэн зүрхэнһөө найданабди.

Харин мүнөө империалис ээрэхэг түримхэй ябуулгын бодото аюулай бии байгаа сагта социалис гүрэнүүд өөрынгөө аюулгүй байдал тухай һанаагаа зобохо баатай болоно. Энэ зорилгые Варшавска Договор дүүргэдэг. Энэ Договорой хэмжээгээр манай сэрэгүүд буу зэбсэг нэгэтэй аха дүүнэртэеэ хамта эб найрамдалай алба тэрэ тоодо хэдэн союзна гүрэнэй дэбисхэр дээрэ хэнэ бшуу.

Социализмын оронууд бусадай шунахайрха, үһөө хяһаа нэхэхэ ажабайдаһай талмай гэжэ бэеэ хэндэшье хэзээшье харагдуулхагүй. Гэтэр бидэ Баруунай оронуудта иигэжэ хэлэнэбди: дундуур зайда буудадаг ракетно-ядерна буу зэбсэгые усадхаха тухай манай дурадхалые томоотойгоор хүлеэн абыт, мүн юрын буу зэбсэг хороохо тухай дурадхалымнай томоотойгоор хүлеэн абыт, тиигэбэлтнай тус түби дээрэхи түгшүүрилтэ байдалые һилээд ехээр һуларуулха арга боломжо олдохол. Манай сэрэгүүд бусад оронуудта тэндэ хадаатай юм шэнги байдаг бэшэ юм. Гэбэшье сэрэгүүдээ тэндэһээ хүдэлгэхэ гэбэл, хоёр талаһаа хүдэлгэхэ хэрэгтэй бшуу.

Социалис гүрэнүүд Европын түбиин арадуудай али алиндаа ашагтай туһатай, һайн холбоо барисаанда туһалха, али бүхы зүйлөөр — спортдо, соёлой талаар андалдаанда, худалдаа наймаанда, научно-техническэ харилсаанда, промышленна хамжаанда, хүнүүдэй харилсаанда холбоо тогтоолгодо туһалха гээшэ манай уялга гэжэ тоолодог. Бидэнэр иигэжэл, имагтал иигэжэ Европые нэгэдхэжэ байгаа бүхы юумые бэхижүүлжэ шадаха; социальна байгуулалтада бии байгаа илгаануудһаа дулдыдангүй бэхижүүлжэ шадаха гээшэбди.

Нүхэдүүд! Хүн түрэлтэнэй соёл болбосорол сэрэг дайн гү, али эб найрамдал гү гэһэн асуудалаар лэ асатаһан харгын бэлшэртэ ёрээд байгаа бэшэ юм. Мүнөө энэ манай үе сагта ажаһууха эрхын хүгжэхэ эрхэтэй таһаршагүй холбоотой байһаниинь улам эли тодоор харагдадаг болонхой.

Юртэмсэ дээрэ олон миллион хүнүүдэй үзэсхэлэн хооһон байжа, жэл бүри хэдэн миллион хүнэй туража үхэжэ байхадань, асари ехэ мүнгэ зөөриин буу зэбсэг болгон һалгегдажа байһан ябадалтай эбсэжэ болохо аал? Гол түлэб хүгжэжэ байгаа оронуудай арадууд ядарна, тулина. Гэбэшье, хүгжэнги империалис гүрэнүүдэйшье, тэрэ тоодо Холбооото Штадуудайшье хүн зониие үзэсхэлэн ядаралта байдал дайрба. Жэлэй туршада 300 миллиард гаран доллар буу зэбсэгтэ һомолдог гүрэн гэдэһээ үлдэжэ ябаа хүнүүдээ садатарынь эдеэлүүлжэ шаданагүй гэхэ гү, али тиигэхые хүсэнэгүй, мүн үзэг бэшэгүйшүүлые һургаха гэжэ, гэргүй зонуудые ямаршье һаань, байратай болгохо гэжэ оролдоногүй.

Экономическа талаар хүгжэнги ба һулаар хүгжэнги оронуудай хоорондохи илгаагай улам ехэдэжэ байһан ябадал айхабтар хурса асуудал болоно. Империалистнуудай энэ талаар эрхилдэг ябуулгые дэлхэйн хэмжээгээр арадуудта мүнгэ зээлилэн богоолшолго гэхэһээ бэшэ ондоо үгэ олдохогүй байна. Сэхыень хэлэбэл, энэмнай дээрмэдэлгэ болоно. Хэдэн арбаад оронуудые империализм өөрһөө финансова болон технологическа талаар улам ехээр дулдыданги болгоно. Мүн хуушаншье онол аргаяа — бүдүүлиг хүсэ хэрэглэлгэһээ тэрэ арсанагүй.

Энэ асуудалаар манай баримталдаг һанал бодол мэдээжэ. Арад бүхэн өөһэдынгөө хуби заяаё бэеэ даагаад төдорхойлхо эрхэтэй — энээнгүйгөөр уласхоорондын һайн харилсаан тогтоогдохо аргагүй байна. Бидэнэр уласхоорондын политическэ болон экономическа харилсаае бодолтой, үнэн зүб үндэһөөр хүбилгэн шэнэдхэхэ гэжэ оролдодогбди, оролдохошьебди, империализмда эсэргүү бүхы хүдэлөөнүүдые, тэдэнэй социальна харгаа шэглэлһээ дулдыдангүй эмхинүүдые дэмжэхэбди.

Бүхы дэлхэйн хэмжээгээр эдэб олон зүришэлдөөнүүдэй худхаралдан ниилэшэһэн айхабтар орёо хэсүү үе шатада бидэнэр ажаһуунабди. Энэ үедэ социальна революцинууд болоно, мүн түүхын оршонһоо арилжа байгаа хүсэнүүд галзуу шанга эсэргүүсэлтэ үзүүлнэ. Научно-техническэ дэбжэлтэ орьёлмо ехээр болоно, харин тэрэнэй нүгөө талань хадаа дэлхэй дээрэхи амидаралда аюул ушаруулагдана. Эрдэм ухаан болон искусствын бүхы талаар гайхамшагта туйлалтанууд бии болоно, тиихэтэй хамта империализмын бии болгоһон «олониитын соёл» гэһэн унал доройтолго үзэгдэнэ. Ядаралта муу байдалай хажуугаар баян дэлгэр һуудал, үзэсхэлэн хооһон байдалай хажуугаар элбэг дэлбэг байдал үзэгдэнэ. Бэе бэеһээ дулдыдаха, ойро дүтэ болохо гэһэн хүсэтэ хүдэлөөн бии байна, тиихэтэй хамта мүнөө үеын юртэмсын оронууд болон бүлэг гүрэнүүдэй бэе бэеһээ холодолго, дайсан харша болохо ябадал үзэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ огон хүнэй ухаан бодолые төөрюулэн һамаргана, ерээдүйн үмэнэ айха һүрдэхэ ябадал үүдхэнэ.

Ходо шэные бэдэржэ байдаг ухаан, мүн тэдэнээ ниитэ-политическэ дүй дүршэлөөр шалгаха гээшэ түүхэтэ хүгжэлтын мүнөөнэй харюусалгата шатада манай партинуудай баримталдаг бодол болонхой. Бидэнэр арадуудай бодото аша туһада, эб найрамдалай болон социальна үнэн зүб байдалай хэрэгтэ, хүн түрэлтэнэй дэбжэлтэдэ туһа болодог бүхы юумые дэмжэнэбди, Эдэ зорилгонуудта зүришэдэг бүхы юумые бидэнэр шууд хаман хаяхабди.

Манай революционно һургаал хадаа юумые ойлгон мэдэхэ түгэс зэбсэг юм. Тэрэ үе сагай хэмөрөө зүришэлдөөнүүдые үргэлжэ дээрэнь сэгнэхэ, тэдэнэй ушар шалтагаануудые элирүүлхэ, гол шухала асуудалнуудта үнэн зүб харюунуудые үгэхэ арга олгохо байна. Гэбэшье тэрэмнайшье үргэлжэ хүгжөөгдэхэ ёһотой юм. Коммунистнууд айхабтар шухала иимэ һургаал шангаар ойлгон хадуугаа гэжэ бидэнэр мүнөөдэр хэлэжэ шадаха байнабди. Манай теориие эрэлхэг зоримгойгоор хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Хүндэтэ нүхэдүүд! Аха дүү Польшодохи социализмын хэрэг найдамтай гарта гэжэ совет коммунистнууд мэдэнэ. ПОРП-ын X съездэдэ бүхы сэдьхэлһээ амжалта түйлахыень хүсэхые зүбшөөгыт. Совет-польшын хани барисаан болон холбоо харилсаан манай арадуудай, бүхы социалис хани нэгэдэлэй аша туһада улам урган бэхижэхэ гэжэ этигэнэбди.

Социалис Польшо мандаха болтогой!

Эб найрамдал болон социализм мандаха болтогой!

М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа; удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ угтагдаһан байгаа.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ—ХҮН БҮХЭНЭЙ, БҮГЭДЫН ХЭРЭГ

Репортаж

ЭРТЭЛЭГШЭД ЭРХИМЛЭХЭЛ БАЙХА

Харганаа тосхонһоо хойшоо гараад ябахада, үһалуурһин ол ханаабай хоёр тээгүүр үрэлжэ ногоон далай мэтэ сабшалан нэмжынэ, һэбшээ һалхинда ногоониинь эльбээргэтэн, наранай элшэдэ үнгын сэсэгүүдээ толоруулжа, ульгэрэй һайхан хибэс шэнгеэр үзэгдэхэ юм.

— Хабарһаа хойшо хоёр дахин үһалаад байхадамнай, һүүлэй үедэ үшөө хура борбо ехэ орожо, сабшалангай ногоон өөдэнь татаһандал түргэн ургажа байна. Иигээд энэ бороомнай ехэдээгүйл һаа һайн бэлэй,— гэжэ мантай ябалсаһан Кировэй нэрэмжэтэ совхозой ахамад мелиоратор И. Ц. Батуев хойто хадын оройгоор харалжа байһан үүлэнүүд тээшэ һанаата болонгёор хаража хэлэнэ.

— Үбһэшэдтнай сабшалангдаа үшөө гараадгүй гээшэ гү? —гэжэ ногоо сабшажа байһан агрегадуудай харгын хажуугаар харагдахагүйдэнь асуубаб.

— Тээ тэрэ ойн саанахана Алтан гэжэ газарта Станислав Сусловай даадаг оньһожоруулагдаһан звено түрүүшын хэдэн гектар ногоо сабшаа. Харганаада, Бургаахатада Тоггохо Дармаевай, Виктор Дашицыреновэй звенонууд үбһэндөө гараа. Ногооной эгээл шэмэтэй байхада, сэсэглэжэ эхилхэ үеэрнь сабшажа, эрхим шанартай үбһэ бэлэдхэхэ зорилго табижа, урда жэлнүүдэйхидэ орходоо мүнөө арбаад хоногоор урид үбһэндөө оробо гээшэбди,— гэжэ Илья Цырендоржиевич хөөрэнэ.

Үһалууриин ханааб зүбшаар зүрүүд ой гарадхихадамнай ниилэд үргэн тэгшэ тала, найгама, намхалзама ногоотой сабшалан хэбтэйн харагдаба. Тэрэнэй зүүн захадахи малшадай үбэлэй буусын хажууда хэдэн трактор, үбһэ суглуулдаг ПК-1,6 тухэлэй «баанха» гэжэ нэрлэгдэдэг ёбхогор үндэр улаан үнгэтэй агрегадууд, арха-барха тармуур гэхэ мэтэ байна.

— Энэл даа үнөөхи Станислав Сусловаймнай звеногойхидой отогынь,— гэжэ ахамад мелиоратор хэлэнэ.

Хүрэжэ ерэхэдэмнай, механизаторнууд агрегадуудаа холбожо, хүдэлгэн туршажа, ехэл сүлөө тухагүй байбад. Заахан забда оложо, звеное даагшатай хэхэ ажал, түсэб даабаринууд тухайнь хөөрэлдэбэбди.

— Бидэ энэ Алтанай сабшалангай ногоое жэл бүри сабшажа абадаг зомди. Яһала һайн ургасатай газар. Бидэ үнинэй луговод Евгений Александрович Батышевтай энэ сабшалангые хоёр дахин үһалаа һэмди. Урдынхидал ногоон үшөө ургаг гэжэ хүлеэжэ байнгүй, үбһэндөө эртэ ороһомнай зүб байна. Энээнэйгээ нэгэ захын ногоое сабшаһаар, хуряаһаар байтарнай ургасань бүри һайн болоно аабза. Үнэхөөрөө хожомшог болоходоо ногоон хубхай үндэрөөр ургаад, хатуу гордогор эшэтэй болоожо, шанарынь мүудадаг юм. Тиигэжэ урдань барбагар ехэ үбһэ абаабди гэжэ дэмы хүхидэг байгаабди,— гэжэ Станислав Васильович хэлэнэ.

— Мүнөө жэлдэ ямар аргаар үбһөө һайн шанартайгаар бэлэдхэхэ гэжэ бодоноот?

— Шадаал һаа ехэ газарай ногооое унагааха гэжэ оролдохогүй. Хуряахынгаа зэргээр сабшаад лэ наратай халуун үдэр тэрэнээ 4—5 дахин һэлижэ, урбуулжа байгаад хатаажа, 1,5—2 үдэр соо мүо дээрэнь хэбтүүлһэн бэеэрээ хуряажа сомохо зорилготойбди. Бороодо нороогүй, үлүүсэ ехээр хатаагүй үбһэн шанартай, набша намаань бутаржа унаагүй байдаг ха юм даа. Тиимэ аргаар хуряаха техникэшье манда үгтэнхэй. Илангаяа үбһэнэй баалнуудые һэлихэ, урбуулха ГВК-6 тухэлэй тухэреэн шүдэнүүдтэй тармуурнууд, ПК-1,6 тухэлэй хоёр агрегат гэхэ мэтэ бии. Мүнөө бороогой ходо орожо байһан үедэ ногоогоо ехээр унагаахаяа яаранагүйбди. Түрүүшын арбаад гектарта үбһэн сабшагдаа. Тэрэнээ ойрын 1—2 үдэрһөө хуряажа абахабди.

— Наратай сэлмэг үедэ үдэр соо хэды шэнээн үбһэ һурилхэ аргатай байнат?— гэжэ асуухада, звеное даагша иигэжэ саашань хөөрэнэ:

— Бидэ һүринүүдые багашагаар сомодогбди. Тиигэжэ үдэрэй 4—5 һүри бодхоогшобди. Хура, бороогой һаатуулаагүй һаань, ядаха юумэн үгы. Бүхы хүдэлмэри өньһөн техникын хүсөөр хэгдэхэ, ха юм даа. 12 хүнһөө бүридэһэн манай звено эндэхи 170 гектар газарһаа бүхыдэнь 6 мянган үлүүтэй центнер үбһые хүдэлмэриин 20 хоног соо хуряажа абаха ёһотойбди. Сабшалангай гектар бүриһөө 32 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абахал һанаатайбди.

Эндэ үбһэшэдэй һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ арга боломжо бии гэжэ хэлэхээр. Тэдэнэй байха гэр, унтари хэбтэри бэлдэгдэнхэй. Халуун эдеэн шанагдана. Трактор, машинануудтань техническэ харууһа хэхэ агрегат ходо ябажа байдаг. Үбһэшэдэй отогто тусхай самбар дээрэ социалис мүрысөөнэй гүрим, звеногойхидой ооһэдынь абаһан уялга, ажалай гол болон нэмэлтэ түлөөһэнэй гүрим тэхэ мэтэ хүү хадаатай байна. Жэшээнь, үбһэшэдэй түрүүшын арбан хоногто — июлиин 1-һээ 10 болотор эрхимээр хүдэлжэ, түсэбтэ даабаряа дүүргээд, һайн шанартай үбһэ абаад байгаа һаань, ажалайнь гол түлөөһэн дээрэ үшөө 100 процент нэмэгдэжэ түлэгдэхэ юм. Июлиин 10-һаа 20 болотор тэрэнь 75—80 процент, харин тэрээнһээ хойшо августын 1-һээ нэмэлтэ түлөөһэн үгтэхэеэ болихо байна.

Эдэ бүгэдэ механизаторнуудые үбһэндөө эртэ орожо, түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар хүдэлхыень баадхана. Тиигээдшье үбһэндөө эртэлжэ гараһан зон эсэстээ эрхимлэхэл байха гэжэ этигэгдэнэ.

Июниин 25-һаа эндэ АВМ-0,65 тухэлэй агрегат үдэр һүнигүй хүдэлгэгдэжэ, сабшалангай ногоогоор витаминтай хэршэмэл үбһэ (сечкэ) гаргажа эхилээ. Тус агрегадые дүршэлтэй механизаторнууд А. И. Эрдынеев, Н. И. Николаевский гэгшэд һаадгүй хүдэлгэнэ. һаяар АВМ-0,65 тухэлэй үшөө нэгэ шэнэ агрегат хүдэлгэгдэхэ байна.

Байгша ондо Кировэй нэрэмжэтэ колхоз бүхы 1372 гектар сабшалан дээрэһээ хамтадань 32 мянган центнерһээ бага бэшэ, имагтал 1-дэхи, 2-дохи классай шанартай үбһэ хуряажа абаха зорилго урдаа табина.

М. НАМЖИЛОВ.

Сэлэнгын район.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Сабшажа эхилбэ. 2. Звеное даагша С. В. Суслов (баруун гарһаа) эндэхи сабшалангые үһалһан луговод Е. А. Батышевтай. 3. Үбһэшэдэй звеногой гэшүүд.

Б. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

СССР-эй ОЙ МОДОНОЙ, ЦЕЛЛЮЛОЗО-СААРҺАНАЙ БОЛОН МОДО БОЛБОСОРУУЛГЫН ПРОМЫШЛЕННОСТИИН НЭГЭДЭЛНҮҮДЭЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД БОЛОН АЛБА ХААГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринууд болон абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэдээ туйлаһан амжалтануудайнь түлөө шагнаха:

Буряадай АССР-һээ

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Андиряянов Петр Ильичые— Байгалай модоной баазын кранай машинист.

Бобылев Иннокентий Серафимовичые — Сэлэнгын модоной баазын хюрөөнүүдые хурсадхагша.

Булыгин Иван Васильевичые — Байгалай модоной баазын оператор.

Бурцев Сергей Федоровичые—Баргажанай заһабарилгын-механическа түбэй мастерскойн слесарь.

Газизулина Соня Гарифовнае — Шулуутайн леспромхозой гэшүүһэ шулагша.

Гергенов Ким Консантиновичые — Баргажанай леспромхозой автомобилиин жолоошон.

Дорофеев Владимир Владиславовичые — Шулуутайн леспромхозой тепловозой машинист.

Зайцева Валентина Семеновнае — Онохойн ОРС-ын ахалагша наймаалагша, Загарайн район.

Зимина Мария Ивановнае— Байгалай модоной баазын мастер.

Золотарев Виктор Петровичые — Хурбын леспромхозой парткомой секретарь.

Зубакин Иван Нестеровичые — Хандагатайн леспромхозой тракторист.

Зыков Анатолий Константиновичые — Баргажанай леспромхозой автомобилиин жолоошон.

Игнатьева Валентина Ивановнае — Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай мастер.

Кириенко Александр Георгиевичые — Хүртэйн леспромхозой модо бэлэдхэлэй бригадын бригадир.

Ковба Альбина Трофимовнае — Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай аппаратчица.

Кожевникова Валентина Еврасьевнае — «Бурятмебель» үйлэдбэриин нэгэдэлэй станогшон.

Куперман Яков Соломоновичые — Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай электрохабсаргагша.

Лахтюк Владимир Климовичые — «Иркутсклесстрой» трестын Баргажанай барилга-хабсаргалгын управлениин автогрейдерэй машинист.

Монохонова Прасковья Никоноровнае — Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай оператор.

Мясников Василий Алексеевичые — Онохойн модоной баазын цехэй начальник.

Панов Василий Григорьевичые — Байгалай леспромхозой инженер.

Попов Виктор Васильевичые — Горхоной леспромхозой тракторист.

Ращупкина Анна Бекировнае — Элхиин авто-заһабарилгын заводой цехэй начальник, Загарайн район.

Романов Николай Евгеньевичые — оньһожоруулагдамал нүүдэл тусхай 5-дахи колоннын скреперэй машинист.

Семенов Виктор Кирилловичые—Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэн.

Сидорова Евгения Евсеевнае — Байгалай леспромхозой хүдэлмэришэн,

Соболев Леонтий Георгиевичые—Хүртэйн леспромхозой автомобилиин жолоошон.

Ткаченко Михаил Семеновичые — Онохойн модоной комбинадай автомобилиин жолоошон.

Тосенко Пётр Семеновичые — Гусиноозерско леспромхозой хүдэлмэришэн.

Тужилкин Виктор Николаевичые — Итанцын леспромхозой лесопунктын начальник.

Тумашева Аграфена Иннокентьевнае — Баргажанай леспромхозой мастер.

Цыденова Софья Лопсоновнае — Онохойн модоной комбинадай хүдэлмэришэн.

Шабалина Галина Ивановнае — «Бурятмебель» үйлэдбэриин нэгэдэлэй хүдэлмэришэн,

Шиханов Иван Родионовичые — Сэлэнгын модоной баазын автомобилиин жолоошон.

Шиханова Нина Павловнае— Сэлэнгын модоной баазын ахамад бухгалтер.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ГРОМЫКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1986 оной майн 22.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ТҮРЭЛХИД—ҺУРГУУЛИ—АЖАБАЙДАЛ

ҮНДЭР ХАРЮУСАЛГЫН МЭДЭРЭЛ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

Үнэн дэлхэйн үнгэ шарайн шэнэлэн хубилхэтэй нэгэн доро үргэн дэлгэр совет орон доторнай КПСС-эй XXVII съездын байгуулһан зохёохы оршон байдалай шэнэ һайхан үдэр ерэхэ туйма эршэ хүсэ нэмээн, зориг бадаруулан һэбшээлнэ. Партиин Центральна Комитедэй 1985 оной апрелиин Пленумээр зохёогдоод, удаань КПСС-эй XXVII съезд дээр баталагдаһан ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын программа бэелүүлэгдэжэ захалаа. Совет хүнүүд партиингаа XXVII съездын баталһан ойрын ба холын зорилгые түсэбүүдые үнэн сэдьхэлһээ һайшаана. Тэдэнэй иие өөһэдынгөө амин шухала хэрэг гэжэ гүйсэд ойлгожо, хүтэлбэри болгон, үдэр бүхэнэй нэгэнгөө габшагай шанга ажалаар батадхана. Энэ тобшолоние совет хүнүүдэй шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй дүрбэн һарын ажалай дүнгүүд гэршэлнэ.

Түрүүшын дүнгүүд урмашамаар, баясамаар байна. Социальна-экономическа хүгжэлтын хурдадхалгые урдаһайхаар, тоогой хэмжүүрээр сэгнэжэ болохогүй. Бүтээгдэһэн бүхы продукциие шанарайнь талаһаа абажа харабал, энэ талань партиина съездын табиһан эрилтэдэ үшөөл хүрөөдүй байһаар. Арбаад жэл соо үргэлжэлһэн удааранги, хүдэлсэгүй хүжүүн байдал съездын байгуулһан оршон байдалай шэнэ һалхяар сэбэрлэгдэжэ захалбашьеһаа, шэнэ хубилалтануудай тээшэ эрьеһэнэй түхэл үзүүлээд, үнгэ зүһөө газаа талаһаа бага сага зайһаа болоод, үндэһөөрөө эрид хубилха гэжэ эрмэлзээгүй ушарнууд бии байна. Эгээл эдэ бүгэдэһөө боложо, хэлэһэн үгэ хэһэн хэрэг хоёрой хоорондо алгасал гараһа, албан хойрог ябадалнууд үзэгдэһөөр, шүүмжэлэлдэ дурагүй, мүн өөрыгөө шүүмжэлдэггүй ушарнууд дайралдаһаар.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга хадаа экономическа стратеги, эдэбхитэй, хүсэтэй социальна политика, демократиие хүгжөөлгэ ба арадай өөрыгөө хүтэлбэрилхэ гүрим гүнзэгырүүлгэ гэһэн дүрбэн хубиһаа бүридэдэг юм.

Совет хүнэй шэнжэ шанарай хүсэд һайнаар хэрэглэгдэдэггүй байһан нөөсэ боломжонуудай нэгэн совет хүн бүхэнэй хубиин харюусалга мүн болоно. Хүнэй үүргэ, тэрэнэй харюусалга, уялгые дээшэлүүлхэ гэшэ ороной социально-экономическа хурдадхалгые бэелүүлхэ эрхэ нүхэсэлнүүдэй тон шухала хубинь болоно. Харюусалгаа гүйсэдөөр мэдэрдэг, журамтай, сэхэ сэбэр ябадалтай, нягта нарин, ажалша хүнүүд манай ороной бүхы ажалшадай дииилэнхы олонхинь юм.

Тиигэбэшье һаа, залхуу хойрог, даалгагдаһан ажалдаа хайхаримжагүйгөөр хандадаг, үүргэ, уялгаа мартадаг, үгэһэн үгэ, хэһэн хэрэг хоёройнь хоорондо алгасалтай, харюусалга багатай, һэшхэлээ гээһэн, гүрэнэй ба нийтын зөөри үбэршэлдэг гү, али үридэг, худалша, мэхэшэ, эдилгэ үгэдэг, абадаг, мүн хуули буса ябадал хэдэг хүнүүд үсөөн бэшэ.

Хүнэй батажаһан үзэл бодолые, баримталжа ябаһан хараа бодомжые КПСС-эй XXVII съездын табиһан үндэр эрилтэнүүдтэй тааралдуулан, дары шэнэлэн хубилгахын түлөө, ажалша совет хүн бүхэниие хурдадхалгын замда удаарангүйгөөр гаргахын түлөө тэдэнэй гол шухала шэнжэ шанарнуудай нэгые — хубиин харюусалгые эрид дээшэлүүлхэ шухала болоо.

Эхэ, эсэгэ бүхэн, гэр бүлэ бүхэн үри хүүгэдээ ажалша бэрхээр, сэхэ сэбэр ябадалтайгаар хүмүүжүүлхэ гэжэ эрмэлзэдэг байха. «Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа», «Угаа уһанда хаядаггүй» гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Энэмнай имагтал шанаржажа, бэелээгүй байһан арга боломжонууд ха юм. Эдэ шанарнуудые хүмүүжүүлхын түлөөдэ түрэлхиин һайн һайхан абари зангые, ажалша бэрхэ түрэлхидэй сэсэн һургаал, сэбэр сэхэ жэшээ дагажа, эхэ эсэгын, һургуулиин, ажалша коллективүүдэй бэелүүлһэн айхабтар ехэ хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин ашаар үри хүүгэд олонхи ушарта болбосордог гэшэ ааб даа.

Шэнэ хүниие дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ дүүрэн арга боломжонууд совет общество дотор байгуулагданхай. Ажалша коллективүүдэй, юрэнхы эрдэмэй болон техническэ һуралсалай һургуулинуудай, гэр бүлын, совет олониитын, мүн мэдээсэл дэлгэрүүлдэг зургаануудай хүмүүжүүлхы арга боломжонууд эндэ үгаа ехэ. Энэ талаар баян дүй дүршэлтэй болонхойбди. Тиибэ ябабашье һаа, үдэр бүхэндэ шэнэ залуу гэр бүлэнүүд бүридэжэл, хэдэн зуугаад мянган залуу хүнүүд ажабайдалай замда бэеэ даагаад гаража байдаг. Ажабайдалай жама ёһо иимэл ха юм даа. Ушар тиимэһээ ажабайдалай барагдашагүй ехэ баялиг сооһоо, үнэхөөрөө, элэхэ бүрээ үнгэ орон ялабхидаг эрдэни, зэндэмэни мэтэ, олдохонь шухаг, һайн һайхан шэнжэ шанарнуудые шэлэн оложо, бэедээ шэнгээхэдэнь, залуу үетэндэ аха үетэн туһалха нангин уялгатай.

Хото, городуудта, хүдөө нютагуудта ажалша коллектив бүхэндэ ургажа ябаа заһуу үетэнниие, ажаллажа захалһан залуу хүнүүдые Эхэ оронойнгоо үмэнэ харюусалгаа мэдэрдэгээр, үнэн сэхээр, ажалша бэрхээр һурган хүмүүжүүлэгшэд олон байха.

Ивалгын районой «Заветы Ильича» совхоз юрын ажахынуудай нэгэн. Энэ совхоздо ган гасуургшье, хура бороотойшье жэлнүүдтэ жэгдэ һайнаар ажалладаг, эрхим һайн үрэ дүн түйлэдэг хонишод бии. Тэдээн сооһоо мүнөө үедэ амаралтада гаранхай Данзан Чимитович Бандаевай гэр бүлые дурдалтай. Өөрөө Данзан Чимитович Берлиндэ фашизмые дарасаад, дархан солотой нютагаа бусаһан хүн. Эсэгынгээ гал гуламтые үргэлжэлүүлэн, түрэһэн тоонтодоо, Олзон нютагтаа үнэр арбан айл боложо түбхинөө. Морин сэрэгшэ Данзан Чимитович суута хонишон болоо. Газар үтэгжүүлэн, ургаса дээшэлүүлхэ талаар элинсэг хулинсагуудайнгаа дүршэл халан абажа, арбадхан баяжуулаа. 70-аад онуудта олон жэлдэ үргэлжэлһэн ган гасууртаашье Бандаевтан үбһөөр дутаадажа үзөөгүй. Буруудынь булшантай, түлгэнүүдынь тарган хүхэ ногооондо гарадаг һэн. Мүнөө хэлсэдэг гэр бүлын подряд гэшые Бандаев тон олон жэл соо хэрэглэһэн байна. Хонидтоо хүрэхэ үбһэ хүбүүд, басагадтаяа хамта сабшажа, хүхэ зэндэнь хатаажа абадаг һэн. «Архи гэхэдэ ай татай» гэдэг ажалша бэрхэ энэ гэр бүлэ хони хурьгалуулха, хараха, мал тэжээхэ ажалда хүбүүд, басагадаа багаһаань һургаа. Олон жэлдэ хониин ажалай үгэдэг ашаг үрэ дээшэлүүлгээр районой доторой хонишодой мүрысөөе толгойлжо ябаһан Ч. Д. Бандаев энэ дүршэлөө хүбүүдтээ дамжуулан үгөө. Одхон хүбүүн Содбо-Самбуу республикын залуу хонишодой мүрысөөндэ түрүү һууринуудай нэгэндэ гаранхай. Хоёрдохи хүбүүниинь баһа хонишон болоо. Ч. Д. Бандаевай бусад зургаан хүбүүд, басагад даалгагдаһан ажалдаа муу бэшээр хандадаг юм. Иимэ һайн жэшээнүүд, уг залгамжалагшад ажалша коллектив бүхэндэ бии.

Хүнэй ехэ болошоһон хойно бэшэ, харин эхынь һүнтэй хамта, хэлэндэ орохотойнь хамта, хүнэй харюусалганууд ба уялгануудые ойлгуулха шухала гээд эрдэмтэ психологууд бэшэдэг. Эндэ гэр бүлын үүргэ тон ехэ. Эрхые һурганхаар, бэрхые һурга гэһэн элинсэг хулинсагуудай захяа заабариие эндэ жэншэдгүйгөөр бэелүүлхэ зэргэтэй. Гээгдэжэ болохогүй. Хожом һургуули, багшанар һургана, хүмүүжүүлнэ бэзэ гэжэ найдабал, алдуу боложо магад. Юундэб гэхэдэ, сагай эрьюулгэ саглашагүй. Бүхы юумэн өөрын сагтай. Совет һургуули, ажалша коллективүүд хүмүүжүүлгын тон ехэ ажал бэелүүлдэг. Тэрэниие хэншье багадхаха гэжэ хүсэнэгүй. Зүгөөр эхэ, эсэгэ бүхэн үхи хүбүүдээ өөһэдөө коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ конституционно уялгаа мартаха эрхэгүй. Энэ хуулита уялгаа бэелүүлхэдэнь һургуулиин багшанар, ажалша коллективүүдэй нийтын эмхинүүд психолого-педагогическа талаһаань түрэлхидтэ зүбшөөл, һайшаалта дурадхалнуудые сагсоонь үгэжэ байха ёһотой.

Харюусалга гэшэ гүн удхатай үгэ. Харюусалга гэшэ хүнэй үнэн сэдьхэлһээ, һайхан һанаанһаа, ямаршье баалалта, хашалтагүйгөөр бэелүүлдэг ёһо гурим. Харюусалгаа ойлгожо, мэдэржэ, сэгнэжэ һураха шухала. Харюусалгаа мэдэрхэ, тиигээд жэншэдгүйгөөр бэелүүлхэ гэшэмнай моральна эрилтэ болоно. Бага балшар наһанһаань уржажа ябаһан залуу хүндэ харюусалгатай хүгжэлтынь шата бүхэнтэй тааралдуулан танилсуулха, тэрэнэй зүб, сэсэн, али али талада ашатуһатай, үнэтэй сэнтэй байһаниие ойлгуулха шухала. Эндэ түрэлхидэй үүргэ юугээршье һэлгэшэгүй, юунтэйшье сасуулашагүй ехэ. Бишыхан хүнэй, эхэ, эсэгынгээ үмэнэ харюусалгаа мэдэрэн байжа хэһэн түрүүшын алхамые дэмжэн, эхын үнжэгэн зөөлэхэн уралай үндэсэ гү, али эсэгын шэрүүбтэр альгаар монсогорхон толгойень эльбэн һайшаалга юунтэй сэнтэйб? Харюусалга хүмүүжүүлхэ арга боломжонууд тон олон: өөршөөлгэ, һайшаалгаһаа захалаад, зэмэлгэ, хэһээлтэ хүрэтэр.

Ажаллажа ябаһан хүнүүдэй, хүдэлмэришэн бүхэнэй, колхозник бүхэнэй, алба хаагша бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ гэшэ мүнөө үедэ тон шухала. «Бүхы юумэнэй түлөө би харюусанаб» гэһэн бодол нэбтэрүүлэн ойлгуулха, бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ үзэл сурталай бүхы ажал зорюулагдаха ёһотой.

Албан тушаалтан бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ гэшэ тон шухала. Хүтэлбэрилгын аппарадые үнэгүй, сомор болгохо, албан хойрог ба нобшо ноохой ябадалые, ёһын тэдысэ дүүргэдэг, эдэбхигүй, ажал хэрэгээ муугаар мэдэдэг хүдэлмэрилэгшэдһөө дары түргэн һалаха, хүдэлмэри шууд сэхээр бэелүүлхэ эрилтэ КПСС-эй шэнээр найруулагдаһан Программа табина. «Һүүлэй 20—25 жэлнүүд соо республикын ажахынууд таряан болон мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар алхамшье урагшаа хээгүй..: Үнеэдһээ һүн багаар һаагдадаг болоо. Тушаагдаһан хонидой шэгнүүр хороо. Хонидой тоо үсөөрөө. Продукциин өөрынь үнэ сэн ургаа. Ажалай бүтээсын, ажахынуудай олзо доходой хэмжээн доогуур байһаар» гэжэ Буряадай АССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Бадиевай һаяхан хэһэн элидхэл соо хэлэгдэнэ. Хэрбээ малшан бүхэнэй, бригада, фермэнүүдэй, колхоз, совхозуудай, районуудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэн бүхэнэй даалгагдаһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг байгаа гэшэ һаань, иимэ муу дүнгүүдтэй манай республика ушархагүй, түйлаһанаа алдахагүй байгаа.

КПСС-эй XXVII съездын һүүлээршье эрид хубилалтанууд хаа хаанагүй болоодхиногүй. Хабарай хара һалхинай үедэ гал аюулһаа һэргылхэ шухала гэжэ засагай зургаанай уридшалан һануулһаар байтар даалгагдаһан хэрэгтээ эзэн бусаар, харюусалгагүйгөөр хандаһанай эсэстэ һүүлэй хоёр һара соо Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой Түхэреэнэй фермынхид 184 тугалаа, Яруунын районой «Дружба» колхоздо 36 тугалаа гал аюулһаа алдаба. Архидаад, ажалдаа гарахагүй гү, али голодоһо, муу шанартай продукци үйлэдбэрилхэ, хаража байһан адууһа малаа турааха, гарзалуулха, ажалай үйлэдбэриин, гүрэнэй, гүйсэдхэлгын, журам эбдэхэ ушарнууд үшөөл олон байһаар.

Хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэдэ, ажалай журам бэхижүүлхэдэ, 1983 оной июниин 17-до абтаһан Ажалша коллектив тухай Хуули тон ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Энэ Хуули дотор даагдаһан ехэ арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай XXVII съездэ хэһэн Политическэ элидхэл соо тэмдэглэгдэһэн байна. Партиин Центральна Комитедэй 1985 оной апрелиин Пленумэй тогтоол, илангаяа КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүд хүнэй арга боломжонуудые хүсэтэ социальна политика бэелүүлгэтэй хамта хүсэд дүүрэнээр ашаглажа, социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга түйлаха бата найдамтай замые, научна коммунизмын һургаалда үндэһэлэн заагаа. Энэ зорилгые бэелүүлхэһээ ондоо тиимэ дэмбэрэл ехэтэй, Эхэ ороной экономическа, бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэдэ, атомна дайнай аюулые сарэн зайлуулхада үлүү, бүлюу ехэ нүлөөтэй, һайн һайхан ондоо хэрэг гэжэ мүнөө үедэ үгы бшуу.

С. БАДМАЕВ,
Д. Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй багша, философиин эрдэмэй кандидат.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

ХЭЛСЭЭНҮҮДТЭЭ ҮНЭН СЭХЭ БАЙЛГА

СССР-эй Верховно Соведэй союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссинууд эб найрамдалые аршалан хамгаалха ба бэхижүүлгын аша туһада тон шухала эдэбхи үүсхэл гаргаба. Стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хэлсээнүүдтэй холбоотой һанаа зобоомо асуудалнууд совет ба американ парламентаринуудта бии болоно. Тэдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын түлөө гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссинуудай гэшүүдэй хамта хүдэлмэрилхэ уулзалга үнгэргэхэ уряатайгаар тэдэн США-гай конгрессто хандаба.

Ямар ушар шалтагаанаар иимэ дурадхал хэгдээб гэхэдэ, Америкын засагай захиргаан һүүлэй үедэ харюусалгагүй хэдэ хэдэн ябуулга хэһэн байха юм. Советскэ Союзай эб найрамдалта дурадхалнуудые Вашингтон зорюута хэрэгсээнэгүй. Ливидэ эсэргүү зээрхэг түримхэй ябуулгаар, Никарагуада, Дутын Зүүн эгтэ, Анголодо, Афганистанда шэнэ шэнэ харата ябуулгануудаараа Холбоото Штадууд тэдэ дурадхалнуудтань харюусаһан байна. Стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар совет-американ хэлсээнүүдые саашадань сахилгаһаа арсаха гэһэн нэгэн талын шиидхэбэри США-гай правительство абанхай.

Холбоото Штадууд бүхы дэлхэйн хүн зоной нюдэн дээрэ договороор абтаһан уялгануудай эбдэршэгүй нангин байха гэһэн уласхоорондын ёһо гуримуудые бүдүүлиг муухайгаар эбдэнэ. Ушар шалтагааниинь юуб гэхэдэ, буу зэбсэгүүдые хизаарлаха ба тэдэниие хураан абалгын талаар совет-американ хэлсээнүүд США-гай дайн жүрөөдэһэн хүсэл эрмэлзэлдэ харюусанагүй ха юм. Адли тэгшэ эрхэ ба аюулгүй адли байдалай ёһо гуримуудта тэдэ хэлсээнүүдэй түшэглэдэг, стратегическэ зэбсэгүүдэй тэнсүүриие тодорхойлдог түлэ Холбоото Штадуудай сэрэгэй үргэн ехэ программые бэелүүлгэдэ һаад түбэг тохёолдуулна.

Уласхоорондын ёһо гуримуудта иимэ һэнгэргүй бүдүүлигээр, арадуудай аюулгүй байдалай асуудалнуудта харюусалгагүйгөөр хандалгань бүхы дэлхэй дээрэ эсэргүүсэн буруушаагдана. Баруун Германиин «Франкфуртер рундшау» газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Дэлхэйн олониитэ, нэн түрүүн Баруун Европын хүн зон буу зэбсэгүүдые улам олошоруулгада шэглүүлэгдэһэн американ хараа шугамые эрид шууд буруушаана. США-гай союзник оронуудай правительствэнүүд зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаануудай асуудалнуудаар Сагаан байшангай гансааран шиидхэбэри абадагые урмаа хухаранхяар хаража байдаг».

Ядерна дайнай һүжэрөөд байбал, миин СССР ба США хоёрто бэшэ, харин бусад бүхы оронуудта үхэлтэ аюулай тохёолдохо байһан мэдээжэ. Тиимэһээ манай дэлхэйдэ ушаржа болзошо энэ аюулые зайсуулгаар парламентаринуудай нэгэн адли һанал бодолтой боложо, эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые хураан абалгын, ядерна дайнай асуудалнуудые хөөрэлдөө хэлгээр шиидхэхэ политика эдэбхитэйгээр ябуулхыень өөһэд өөһэдынгөө правительствэнүүдтэ баадхахань айхабтар шухала гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй комиссинууд тоолоно. Дэлхэйн арадууд эб найрамдалые аршалха, буу зэбсэг ехээр гаргалгые зогсоохо, уласхоорондын аюулгүй байдалай талаар бүгэдэ нийтын найдамтай системэ байгуулха хүсэ шадалтай.

США-гай БААЛАЛТАДА ЭСЭРГҮҮГЭЭР

Зүүн-Урда Азиин гүрэнүүдэй (Индонези, Малайзи, Сингапур, Таиланд, Филиппин ба Бруней) нэгэдэлэй (АСЕАН) гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй жэл бүри зарлагдадаг зүблөөн июниин 23—24-дэ Филиппинэй ниислэл Манилада үнгэргэгдэбэ. Эдэ оронуудай экономическа, социальна ба соёлой хүгжэлтые түргэдхэхэ, энэ региондохи эб найрамдал ба тогтууритай байдал хангаха, гэгээрэл болбосоролой талаар бэе бэедээ туһалалсажа үзүүлхэ, эрдэм-техникын талаар харилсаа холбоо, техническэ һуралсал хүгжөөхэ зорилготойгоор дурсагдагша оронуудай нэгэдэл 1967 ондо байгуулагдаһан түүхэтэй юм.

Гэбэшье АСЕАН байгуулагдаһан түрүүшынгээ үдэрһөө США-гай шанга баалалта доро ороһон. Нэгэн талаһаа, энэ нэгэдэлые США-гай Зүүн-Урда Азидахи стратегическэ хэрэгүүдтэ ашатай туһатай сэрэгэй-политическэ нэгэдэл болгохые Вашингтон үсэд нэтэрүүгээр оролдоһон. Нүгөө талаһаа, — Холбоото Штадууд өөһэдынгөө экономикын хэрэглэмжэ хангалгада эдэ оронуудые сэхэ хабаадуулхые, тэдэниие американ монополинуудай мүлжэлгэ доро байлгахые оролдоно. АСЕАН-ай бүридэлдэ ородог эдэ зургаан гүрэн эсэсэй эсэстэ олон жэлдэ унжагайрһан экономическа кризистэ нэрбэгдэнхэй.

Вашингтоной хараа шугамай хэды аюултай байһаниие бэе дээрээ мэдэрһэн эдэ гүрэнүүд Манилада үнгэргэгдэһэн зүблөөн дээрэ АСЕАН-иие милитарис замда оруулха гэһэн һэдэлгые эрид шууд буруушаажа ороо. Тэрээнһээ гадна хамтынгаа коммюнике дотор зургаан гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд хүн түрэлтэнэй өрөөдүйдэ аюул ехэтэй ядерна зэбсэгүүдые хэтэрмэ ехээр бүтээлгэдэ һанаа зобожо байһанаа элирхэйлээ. Буу зэбсэгүүдые хураан абалгын талаар совет-американ хөөрэлдөөнүүдтэ АСЕАН-ай оронууд горитойгоор этигэн найдана, тэдэ хөөрэлдөөнүүдэй бүтэмжэтэй түгэсхэл бүхы гүрэнүүдэй аюулгүй байдал хангалгада һайн нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй гээд коммюнике доторнь онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Зүүн-Урда Азиие ядерна зэбсэгһээ сүлөө зоно болгон соносхохын түлөө тэмсэл өөһэдынгөө правительствэнүүдай үргэлжэлүүлхээр эрид шиидэнги байһан тухай зүблөөндэ хабаадагшад мэдүүлээ. Тэрэшэлэн АСЕАН-ай түлөөлэгшэд Индокитайдахи байдалые политическэ талаар гүримшүүлгын зам бэдэрэлгэтэй холбоотой асуудалнуудые хаража үзэлэн байна.

Баруун оронуудай, нэн түрүүн Холбоото Штадуудай ба Японой худалдаа наймаандахи доромжолгын политикаһаа эшэ үндэһэтэй АСЕАН-ай экономикын бэрхэшээл ехэтэ асуудалнуудта ууһалгын үедэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Нэгэдэлэй гэшүүн-оронуудай 70 миллиард үлүү гаргашануудта һанаагаа ехээр зобожо байһанаа министрнүүд мэдүүлээ. США ба баруун бусад гүрэнүүдэй дээрмэдэлгын политикада хаалта табихын түлөө тэдэнэр нэгэдэл дотороо экономическа харилсаа холбоогоо үргэдхэхын түлөө бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлээ.

Энэ регионой бүхы гүрэнүүдэй хоорондо адли тэгшэ хөөрэлдөөнэй, али алиндаа ашатай туһатай харилсаа холбоо хүгжөөлгын замаар АСЕАН-ай гэшүүн-оронуудай аюулгүй байдал, экономическа талаар бэеэ даанхай байдал хангагдаха гэжэ Манилада үнгэргэгдэһэн зүблөөнэй үрэ дүнгүүд үшөө дахин харуулба.

«ДЭЛХЭЙЕ ШЭНЭ ЁҺООР ЗОНХИЛГО»

Американ империализмын үшөө түрүүшын жэлнүүдтэ США-гай президент Теодор Рузвельт өөртэйгөө нэгэн һаналтаниие иигэжэ һургадаг байһан: аалиханаар дүүгарха, тиихэ зуураа гартаа томо шидамтай байха хэрэгтэй». Рейганэй захиргаан энэ «һургаалдань» заһабари оруулан хэй. Тэрэ хэдаа бараниие бадашан һүрдөөхые оролдоно, шидамаашье орхиногүй. Энэнь «дэлхэйе шэнэ ёһоор эзэмдэн зонхилгын» политика гэжэ нэрлэгдэнэ.

Бодото дээрээ энэнь юун гэшээб гэхэдэ, Латиин Америкэдэхи хүршэ гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр хардалга гүрдэлгын, заналтын, харата ябуулга хэлгын кампани эмхидхэн ябуулжа байһаниие эли тодоор харуулна. США-гай сенадта мэнэ һаяхан «мексикан асуудал» гэдэгые «зүбшэн хэлсэлгэ» эмхидхэгдээ. Политическэ энэ бүдүүлиг аашын үедэ ЦРУ-гай, гүрэнэй департаментын ба бусад албан зургаануудай түлөөлэгшэд Мексикын гүрэнэйнь аппарадта эдишэ абалга, урбалта хэхэ ушар, наркотическа зүйлнүүдые наймаалалга ба гэмтэ ябуулга бии гэжэ харуулха һэдэлгэ гаргаһан байна. Сенатор Ф. Грэмм гэгшэ хэтэржэ ерэхэдээ американ импортдэ Мексикын хиналта болоюулжа, гүрэнэйнь компанинуудые ээд-баяшуулай мэдэлдэ үгэхэ, харин капиталые хэрэглэхэ, талаар хүсэндөө байһан хуулинуудтань хубилалта оруулха гэһэн бүдүүлиг эрилтэ табяа.

Бүри хэтэрмэ муухай кампани Панамада эсэргүүгээр ябуулагдана. Энэ ороной экономикые доройтуулгада, һандаралгада зорюулагдаһан заналта, харата ябуулга хэгдэнэ. Панамын арадай партиин ЦК-гай генеральна секретарь Рубен Дарио Соуса Батиста гэгшын онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, «Панамада политическэ бэрхэшээлтэ байдал тохёолдуулхые, тэрэнэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые американ хиналта доро абаха зорилгоор гүрэнэйнь мүнөөнэй хүтэлбэриие унагаахые» Вашингтон оролдоно.

«Дэлхэйе шэнэ ёһоор эзэмдэн зонхилгын» политикын шидам эдэ оронууд тээшэ юундэ далайгданхайб гэхэдэ, тэдэнь бэеэ даанхай политика хооһон үгөөр бэшэ, харин бодото хэрэг дээрэ бэелүүлэн, регионой бүхы оронуудай бэеэ даанхай байдалые хүндэлхын түлөө, Түбэй Америкын асуудалнуудые амгалан ёһоор шиидхэхын түлөө ябуулга хэнэ, никарагуан контрреволюционернүүдые Холбоото Штадуудаар дэмжэлгые эрид шууд буруушаана. Вашингтон хооһон үгөөр контадорско бүлэгэй хэрэгүүдые мэдэржэ байһан шэнги аад, бодото дээрээ Сагаан байшан худал үнөөр шашажа байгаад, США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатаар июниин 25-да никарагуан бандидуудта сэрэгэй туһаламжа хүргэлгэдэ 100 миллион доллар һомолoлтые баталан абхуулжа шадаһан байна.

Энэ һомололго тушаа шиидхэбэри бэерхэһэн ябадал, Түбэй Америкын регионоохи байдалые гуримшуулгада зорюулагдаһан бүхы хүсэлэл оролдолгодо һаад тохёолдуулха гэһэн һэдэлгэ мүн гэжэ бүхы дэлхэй дээрэ сэгнэгдээ.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

ДЭЛГЭРЭНГЫ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Арадай депутадуудай Зэдын районно Соведэй гүйсэдком районой сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр болон секретарьнарай семинар-зүблөөе һаяхан үнгэргэбэ.

Республикын хүдөөгэй спортын зүнай нэгэдэхи нааданууддай дүнгүүд тухай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Н-Ц. Ч. Дабаев түс зүблөөн дээрэ мэдээсэбэ.

СССР-эй хүн зониие 1989 ондо бүридхэлдэ абаха талаар ямар хүдэлмэри ябуулха тухай РИВС-ын начальник Д. З. Санжиев хөөрэжэ үгэбэ.

Районой архивые даагша Г. Ц. Вадмажапов «Соведүүдэй харьяата газар дээрэ байдаг организацинууд болон эмхи зургаанууд архивна хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» гэһэн асуудалаар элидхэбэ.

Район дотороо паспортна гурим һайжаруулха талаар ябуулагдаһан габшагай һарын дүнгүүд тухай дотоодын хэрэгүүдэй таһагай паспортна столой начальник, милициин лейтенант В. Г. Незнамова суглаагшадта хөөрэжэ үгөө. Соведэй газар дээрэ ажаһуудаг хүнүүдэй паспорт соонь тэмдэглэхэ болон бусад хэрэгүүдтэ дутагдалнууд олон гэжэ заагдаа.

Семинар-зүблөөндэ хабаадагшад Доодо-Тори тосхондо ошожо, эндэхи нютагай Соведэй ябуулдаг хүдэлмэритэй танилсаба. Суглараашадай урда нютагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. И. Кузнецов, Соведэй элүүрые хамгаалгын ба болбосон түхэлтэй болгохо асуудал эрхилдэг сэг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ М. Н. Десятов ябуулдаг хүдэлмэри тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ.

Депутадуудай тоосоое эмхидхэхэ ба үнгэргэхэ асуудалда горитой анхарал хандуулагдаба. Юуб гэхэдэ, һаяхан район дотор үнгэргэгдэһэн тоосоонууд дээрэ һунгашад депутадуудтайгаа уулзахадаа, тэдэнэй ажал ябуулгада сэгнэлтэ үгэжэ, ажаглалтануудые хэһэн байна. Эдэнь Соведэй гүйсэдкомой хүдэлмэриие түсэблэхэ хэрэгтэ нүлөөлөө.

«Депутадуудай бүлэгүүдэй хүдэлмэри тухай» районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Ринчино, «Соведүүдэй гүйсэдкомуудай заседаниинуудые эмхитэйгээр үнгэргэхэ тухай» районно Соведэй гүйсэдкомой секретарь И. С. Санжиев, «Армак нууринай депутадуудай бүлэгэй ябуулдаг хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай» Алцагай сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Д. С. Бадмаев гэгшэд семинарта хабаадагшадта хөөрэжэ үгөө.

КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэриие саашадань улам эдэбхижүүлхэ тухай түс семинар-зүблөөн дээрэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болоо.

И. САНЖИЕВ,
Зэдын районно Соведэй гүйсэдкомой секретарь.

АРАДАЙ УРАН БЭЛИГЭЙ НАЙНДЭР
Ильмень нуурай дэргэдэ байгуулагдаһан «Витославлицы» гэжэ модоор урлагшадай эртэ урдын бүтээлнүүдэй музейдэ найндэр болобо. Арадай дуу, хатар, ажал, эб найрамдал, зол жаргал тухай мүнөө үеын частушканууд бүхэли үдэрэй туршада хангхинан зэдэлээ. Арадай урашуул бэлиг шадабаряа харуулаа. Новгород с.о областиин районуудай уран зурагай һургуулинуудта бүд нэхэлгын, гүрэлгын класс нээгдэнхэй.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Холмодо ажаһуугша Надежда Романовна Александрова, Лариса; Ира аша басагадаа бүд нэхэжэ һургана.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ООН-ой ЕВРОПОДОХИ КОНФЕРЕНЦИ

ВЕНЭ. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Европодохи нютагай конференци эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. «80-дахи онуудай үргэн ехэ аюулгүй байдалые хангаха асуудалнууд» гэһэн темые конференцидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Европын оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай, Хойто Америкын болон бусад оронуудай правительствада оролдоггүй эмхи зургаануудай, организацинуудай болон хүдэлөөнүүдэй, эрдэм-шэнжэлэлгын түбүүдэй түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаба.

Эб найрамдалай болон буу зэбсэгүүдые хураахын түлөө тэмсэлдэ үргэн олониитые эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ конференцидэ хабаадагшад гол анхаралаа хандуулһан байгаа. 2000 он хүрэтэрхи үедэ ядерна буу зэбсэгүүдые усадхаха тухай совет эб найрамдалта үүсхэлнүүд, ядерна тэнһэлэлгэнүүдые зогсооха талаар Советскэ Союзай дурадхал, мүн Будапештдэ болоһон зүблөөн дээрэ Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй баталан абаһан Европодохи зэбсэгтэ хүсэнүүдые, юрын буу зэбсэгүүдые хорооблгын программа тон шухала удха шанартай байна гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

ПОРП-ын X СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

ВАРШАВА. Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин X съездын хүндэлэлдэ ажалша коллективүүдэй абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан тухай мэдээсэлнүүд эдэ үдэрнүүдтэ арадай Польшын бүхы заха булангуудһаа ороно. Габшагай ажалаараа, түсэбһөө гадуур гаргагдаһан продукцияараа, нийтын эдэбхи үүсхэлээрээ республика Польшын коммунистнуудай дээдэ хуралдаае угтажа байна.

Советскэ Союзай захилаар баригдажа байһан «Белгород» гэжэ судна болзорһоо нараар урид Гданьскын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ суднануудай верфиин стапельнуудһаа гаргагдаха юм. Съездын урда тээхи ажалай вахтада жагсаһан Гданьскын судна бүтээгшэд иимэ уялга абаба. Социалис Польшын залуушуулай холбооной бригаданууд суднынье болзорһоонь урид ашаглалгада горитой хубитаяа оруулалсаһан байна. Варшава шадархи «Ковеница» гэжэ ТЭС-эй энергетигүүд ажалайнгаа һүүлээр 200 мегаватт хүсэтэй энергоблогуудые заһабарилха уялга абаба. Еленегурска фармацевтическэ фабрикын коллектив 6 миллион злотых сэнтэй эм домуудые түсэбһөө гадуур гаргаа. Ажалшадай үүсхэлээр баригдаһан поликлиника съездын урда тээхэнэ Щецинскэ воеводствын Тшебятув гэжэ хуушанай хотодо нээгдэбэ.

СКЮ-гэй XIII СЪЕЗД ДЭЭРЭ

БЕЛГРАД. Югославиин Коммунистнуудай Союзай XIII съезд эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Партиин 2,2 миллион шахуу гэшүүдые түлөөлдэг тэрэнэй делегадууд ороной социальна ба экономическа хүгжэлтын гол шухала асуудалнуудые дүрбэн үдэрэй туршада соо зүбшэн хэлсэһэн. общество дотор СКЮ-гэй гол үүргые бэхижүүлхэ, партиин үзэл суртал-политическэ ба эмхидхэлэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ харгы замуудые хараалһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Г. А. Алиев түрүүтэй КПСС-эй делегаци хуралдаанай хүдэлмэридэ хабаадаба. КПСС-эй делегаци СКЮ-гэй болон СФРЮ-гэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаа.

Ороной хүгжэлтын ба партиина байгуулалтын гол шухала асуудалнуудые хаража үзэһэн зургаан комиссиин хүдэлмэриин дүнгүүд тухай мэдээсэлнүүд съездын түгэсхэлэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. XII болон XIII съезднүүдэй хоорондохи үе соо СКЮ-гэй бэелүүлһэн ажал ябуулга, СКЮ-гэй ЦК-гай хүдэлмэри тухай тоосоое делегадууд баталһан, ажал ябуулгын эдэб һалбаринуудта партиин зорилгонуудай тодорхойлогдоһон СКЮ-гэй Уставта хубилалтануудые оруулха тогтоолнуудые баталан абаһан байгаа.

Коммунистнуудай Союз экономическа политикын зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлгын, Югославиин общестын политическэ байгуулалтые нарижуулан һанжаруулгын үүсхэлшэн болохо ёһотой гэжэ тогтоолнууд соо тэмдэглэгдэнэ. СКЮ-гэй нэгэдэл хадаа общественные социалис байгуулалтын замаар дабшуулһын, ушаржа байһан дутуу дундануудые, бэрхэшээл түбэгүүдые усадхалгын шухалын шухала эрхэ һүхэсэл болоно гэжэ тогтоолнууд соо заагдана.

Дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал хангахые, эб найрамдал бэхижүүлхые, буу зэбсэг бүтээн гаргалгые болюулхын түлөө, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэхые СФРЮ-гэй коммунистнууд, бүхы ажалшад шиидэнхэй байһанаа мэдүүлнэ гэжэ документнүүд соо хэлэгдэнэ.

Съезд СКЮ-гэй Центральна Комитедые, Шалгалтын комиссиие, Уставай асуудалнуудые шиидхэхэ комиссиие һунгаа.

Центральна Комитедэй нэгэдэхи Пленум дээрэ СКЮ-гэй ЦК-гай Президиум һунгагдаба. Миланко Реновица — СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумэй Түрүүлэгшээр, Радиша Гачич ЦК-гай Президиумэй Секретарьяар һунгагдаа.

ВНР-эй ГҮРЭНЭЙ СУГЛААНАЙ СЕССИ

БУДАПЕШТ. ВНР-эй Гүрэнэй суглаанай ээлжээтэ сесси эндэ дүүргэбэ. ВСРП-гэй Генеральна секретарь Я. Кадар, бусад партиина болон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаа. 1985 оной ВНР-эй Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай хуулиин проект сесси дээрэ баталагдаһан, ороной оборонно тухай хуулиие бэелүүлгын дүнгүүд согсологдоһон байгаа.

ВНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо И. Марьяи сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, социалис экономическа харилсаанда Венгриин эдэбхитэйгээр хабаадалга ороной арадай ажахые амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ шиидхэхы удха шанартай байгаа, мүнөөшье байһаар гэжэ тэмдэглэбэ. 2000 он хүрэтэрхи үедэ СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай эрдэм-техникын революциин комплексно программа дотор тодорхойлогдоһон стратегиие ашаг үрэ ехэтэйгээр бэелүүлхые ВНР ехэтэ оролдоно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

«ДАЙН ЛЭ БУ БОЛОҺОЙ»

1940 оной октябрь һара һэн. Бидэнэр Салан үндэр уулын хормойдо түбхинэһэн Түнхэн нютагай хүбүүд Г. Тугарин, Б. Бухаев, Д. Ханхаев, И. Жимбаев, И. Кобелев, И. Пежемский болон бусад албата уялгаяа дүүргэхэеэ сэрэгэй албанда абтаа һэмди. Түрэл тоонто нютагаа орхижо, холын аян замда зориһон бидэнэр уйдхарта абтан, вагоной сонхонуудаар түрэл дайдатаяа хахасан, Алас-Дурна зүг руу мордоо бэлэйбди. Уйдхар гашуудалда юундэ абтаа гээшэбибди гэхэдэ, хойномнай түрэл Буряад орон, өөһэдэ өөһэдымнай түрэлхид, танил, талануud. Саашадаа эдэнэртэйгээ уулзалдаха гүбди, али үгы гү? Тиихэ үедэ уласхоорондын байдал түгшүүрилтэй байгаа ха юм. Фашис Германи, империалис Япон, Италиин удамаршадай сэрэгэй блогой эб нэгэн болоод байһан үе бэлэй.

...Бидэнэр танкова батальондо алба хэхэ болобобди. Манай командираар, түргэн ябасатай, үндэр һайхан бэетэй капитан Соколов томилогдобо. Манай командир мүнөө Маршал Соколов Советскэ Союзай оборонын министр болонхой гэшэ.

Дайшалхы машинанууд Т-26, Т-28, Т-75 танкнуудай материальна часть үзэжэ, танилсаһанай һүүлээр экипажнууд болон тарабабди. Манай алба хэдэг часть гүрэнэй хилэ шадар байрладаг һэмди. Тиихэ үедэ япон самурайнууд манай хилые зубшаад байрланхай,эндэ тэндэ хилэ дабан гарахые һэдэгшэ һэн. Хилын харуулда байһан бидэнэр заримдаа сүүдхын туршада машинануудһаа гарангүй һууха баатай болодог байгаабди. Тиигэжэ бидэнэр 1941 оной апрелиин 10 болотор хилын харуулда байһан гээшэбди. Харанхы һүни дохёо үгтэжэ, манай сэрэгшэд вагонуудта һуунхай баруун зүг руу ябаа һэмди. Алас-Дурна зүгэй сэрэгшэд абаһаар Харьковска сэрэгэй округой, удаань танкова полкын мэдэлдэ үгтэһэн байгаабди.

1941 оной июниин 21-нэй һүни манай полк дахинаа дохёогоор бодожо, хилэ тээшэ дабшаа бэлэйбди. Үглөөнэй 4 час 30 минутада фашис Германийн сэрэгшэд манай Эхэ орондо дай соносхонгүйгөөр добтолжо, тосхон һууринуудые хайра гамгүйгөөр бомбодожо, томо буугаар буудажа ороо һэн. Хилын харуулда байһан манай ороной сэрэгшэд булюу хүсэтэй фашис эзэмдэгшэдэй хэһэн добтолгодо харюу үгэжэ, тэдэнэрые яһала мэгдэхээ гээ бэлэй. Иимэ хүшэр хүндэ байдалай тохёолдоод байхада бидэнэртэ офицернүүдэй гэр бүлынхидые дүтын аэропорт абаашаха даабари үгтөө һэн. Даабарияа дүүргэжэ ерэһээр бидэнэр дайлалдажа ороо бэлэйбди.

Дайнай эхилһэн түрүүшын үдэрнүүдтэ фашистнууд олон танкнуудтай байһан юм. Тиибэшье хүнгэнөөр, хурдаар гүйдэг Т-34, КВ танкнуудаараа немецүүдэй һүрөөсынь дарадаг, айлган һүрдөөдэг байгаабди. Илангаяа КВ танкнуудай добтолгодо ороходо фашистнууд һэе орогүй үгы болошодог байһан юм.

Манай танкова полкын сэрэгшэд Минск, Смоленск, Бобруйск, Брянск шадар болоһон шанга тулалдаанда хабаадаһан байнабди. Илангаяа Бобруйск шадар болоһон шуһата тулалдаанда сугтаа алба хэжэ ябаһан нүхэдөө алдахада аргагүй хүндэ, хүшэр байгаа бэлэй. Брянск шадарай тулалдаанда би хүндөөр шархатажа, Свердловско областиин Красноуральск город госпитальдо эльгээгдэһэн байгааб. 1942 ондо хоёрдохи группын инвалид болонхой тоонто нютагаа бусажа ерээ һэм. Нютагаа бусажа ерэмсээрээ, Хэрэнэй МТС-эй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн бухгалтернуудай курсада һуража гараһан байнаб. Тиихэ үедэ тылдэ байһан ажалшад фашис Германиие түргөөр һамна бута сохихын зорилгоор патриотическа үүсхэл гаргадаг байгаа. Жэшээнь, манай колхозой гэшүүд танкова колонно, авиационно эскадрили бариха мүнгэ суглуулжа эльгээдэг байһан. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тарлан ажалай бригадын бригадир Сыдып Аронгинович Базаров өөрынгөө һөөсэһөө 25 мянган түхэриг мүнгэ үгөө һэн. Тиихэ үедэ гансашье фронт дээрэ бэшэ, харин хүдөө нютагуудта Агуухэ Илалтын үдэрые шэрээлсэдэг байһамнай эли бээз.

Мүнөө дэлхэй дээрэ һулагүй шуурятай боложо, американ президент манай Совет ороной эб найрамдал тогтоохо гэһэн үүсхэлые дэмжэнгүй, буу зэбсэг олошоруулха хорото муухай ааша үйдхэжэ байһаар. Энээндэнь совет ороной ажалшад, түби дэлхэйн түрүү үзэлтэй хүн зон эсэргүүсэн, эб эетэйгээр зэргэлэн һууха дуратай байһанаа үнэн зүрхэнһөө мэдүүлнэ. Совет ороной ажалшад Эб найрамдалай жасада өөһэдынгөө мүнгэ, зөөри үгэхэдөө, дайн дахяар бу болоһой гэжэ мэдүүлнэ. Эб найрамдал шуһата муухай дайн байлдаае диилэхэл байха гэжэ би үнэн зүрхэнһөө этигэнэб. Юуб гэхэдэ, эб нэгэтэй бүлэ ямаршье хүсэтэй дайсанаа һүнөөн дарадаг бэшэ гү?

Г. БАЛДУЕВ,
дайнай, ажалай ветеран.

БҮХЫ ЮУМЭН БҮЛЭҺӨӨ ЭХИТЭЙ

Өөрынгөөшье, мүн нийтыншье мүнгэ зөөридэ харша байха, хайра гамгүйгөөр үрихэ ябадалые үшөөл олон хүнүүд үмөөрдэг гээшэ аабза. Юумэндээ дан гамтай, хиһуур байха гээшэ зохидгүй, жэжэ зан гэжэ һанагдадаг. Плюшкин гэжэ хэлсүүлхэеэ айгаад, ехэшье, багашье юумэндэ бодолгүйгөөр үрихэ ябадал үзэгдэдэг.

Иимэрхүү һанамжатай эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэй. Гэр бүлэ бүхэндэ, үхибүү хүмүүжүүлгэһээ иимэ тэмсэл эхилхэ ёһотой гэжэ психологиин эрдэмэй доктор, профессор А. ФИЛИППОВ тоолоно. «Правдын» Пресс-бюрогой корреспондент тэрээнтэй хөөрэлдэһэн байна.

— Ороной нэгэ городто эрдэмтэдэй уласхоорондын симпозиум болоһон юм. Городой засагаархид бидэниие хүндэмүүшэ һайнаар үгтахые яһалашье оролдоо. Бидэниие гурбан автобусоор аэропортһоо гостиница хүрэтэр асартарнь, ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд урдаһаа ябаһан бүхы транспортые байлгажархиһаниинь гайхамаар һэн. Гайтай юумэ гээшэб гэжэ зариман хүхилдөө. Харин намтай зэргэлжэ һууһан венгр зааханшье бахархангүй, иигэжэ хэлээ агша һэн: «Эдэ бүгэдэнь хэды мүнгэнэй хохидолдо оруулаа гээшэ хаб. мэдэхэ байгаа».

Үнэхөөрөөшье, нийтын транспортын графигһаа гарашахадань, хэдэн арбаад, зуугаад хүнүүд хайшаашьеб ошохоёо хожомдобо. ашаанай машинанууд, самосвалнууд хии һаатаба бшуу. Тэдэ энэнь хэндэ хэрэгтэй юм? Хэндэшье хэрэгтэй бэшэ. Бидэ юумэндээ гамтай байхаяа заримдаа айжа эшэнэбди, тиигэжэ энеэдэтэйгээр харагданабди.

— Альберт Владимирович. һабагүй, зөөриншэгүй байлгатай тэмсэл хадаа арюун зүб ябадалай бэшэ, харин эмхидхэлэй-техническэ асуудал, тиихэдэ алмалта арьбалалтын хараа шэглэл гээшэ манай сэдьхэл бодолые хубилгаха гэһэн бэшэ, харин юумэ эхээр алмадаг, ашаг үрэтэй шэнэ технологи байгуулха гэһэн удхатай гэжэ тоолодог хүнүүд олон ушарна.

— Үлөөдэһэгүй, эд зөөри алмадаг технологи хэрэглэлгэ, ороной түүхэй эдэй болон түлишын-элшэ хүсэнэй. балансын байгууламжада болохотой хубилалта хэлгэ, эрдэм-ухаанай дэбжэлтын түйлалтануудые хэрэглэлгэ болбол ажахые эрхилэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ гол зам гээшэ ааб даа.

Харин шэнэ машина ба технологи зохёон байгуулхын тулада ехэ саг хэрэгтэй. Имагтал тиимэһээ һураггүй богони болзорто материальна ехэ гаргаша хэнгүй, ажагламаар дүнгүүдые түйлаха арга олгохо ондоо иимэ замые хэрэгсээнгүй байжа яашье болохогүй. Энэ зам гэбэл, ажалай журам, эмхидэл бэхижүүлгэ мүн. Имагтал тиимэһээ эрдэм-техникын дэбжэлтын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхын хажуугаар бүхы юумэндэ хаа хаанагүй — үйлэдбэри дээрэ, ажабайдалдаашье алмаха, арьбалха, эзэн буса, үрихэ ябадалые хайхарамжагүй орхихогүй гэһэн зорилго партимнай табинхай бшуу. Энэ нэгэдэхеэр. Хоёрдохёор гэбэл, «юумэ хайра гамгүйгөөр үрихэ дангые» хубилгаагүй һаа, шэнэ машинануудые зохёон бүтээхэдээ, алмаха асуудалые түрүүшын ээлжэндэ табиха залуушуулые хүмүүжүүлжэ бирахагүйбди гэжэ һанагдана.

— Алмахые, арьбалхые уряалһан, экономическа бодолгонуудаар батадхагдаһан уряанууд хаа хаанагүй харагдадаг аад лэ, алмалта арьбалалта мүнөө дээрээ олон ушарта үшөөл нөөсэ байһан зандаа.

— Дэмы носожо байһан лампочка гү, али бог шоройтой хамта хаягдаһан зүһэм хилээмэн гүрэндэ хэды хохидол оруулнаб гэжэ мэдэхэнь үшөөл бага. Лампочкые заатагүй унтараадаг, хилээмэ хаяхая аягүйрхэдэг байха шухала. Гамтай нарин байлга заншал болохо ёһотой. Бэшээр һаа, гамгүй гэрэй эзэн эхэнэрэйхидэл адли, эдихэ юумэншьегүй, мүнгэнэйньшье хайшаа үригдэһэниинь мэдэгдэхэгүй.

— Партануудтаа, стулнуудтаа гамтайгаар хандаха хэрэгтэй гээд бидэ һургуулида үхибүүдые һургадаг гээшэбди. Харин хэшээлһээ гараад, яһала һайн аад, хүүшарһанда тоологдоһон мебелиие хүршэ эмхи зургаанһаа гаргажа ябахыень үхибүүд харана.

Материал, электрын элшэ хүсэ алмахые бэе бэеэ уряалдаг аад, булангиргүй сэбэр. загаһаар элбэг гол, мүрэн руу үйлэдбэриин үлөөдэһэ хаяжа, өөһэдөө бузарланабди. Иимэ таарамжагүй ябадалые юунһээ эхилжэ болюулха ёһотойб?

— Гэр бүлэһөө эхилхэ хэрэгтэй. Хэрбээ таанад өөһэдөө юумэ гамнажа һурааргүй һаа, үхибүүдээ нарин нягтаар һургагты. Үхибүүдээ элүүр энхээр, дүрбэн тэгшээр, ажалша бэрхээр, юумэндээ гамтайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ танай наһаниин зорилго гэжэ хадуужа абаха ёһотойт. Байра соо нэгэшье лампочкын дэмы носожо байхагүйн тула адаглаадаг байхыень дүрбэ хүрэһэн үхибүүдээ даалгагты. Таанад үхибүүниие хүмүүжүүлнэ бэшэ. харин тэрэ таанадые хүмүүжүүлнэ гэһэн, хэбэр үзүүлэгты. «Эжы, ши таһалга сооxи галаа дахин унтарааба үгылши!» гэхэдэнь, бү хашарагты. Харин иигэжэ хэды мүнгэн алдагдааб гэжэ һарын һүүлдэ тоолон гаргаад, тэрэ мүнгөөр конфетэ худалдажа абахада болохо.

Мүнөө үедэ юун болоноб? Юумэ гамнажа һурааргүй залуушуул үйлэдбэридэ ерэнэ. Мүрысөөнэй, алмалта арьбалалтын хубиин тоосооной гүримаар тэдэниие хүмүүжүүлжэ эхилнэ. Юумэндээ нарин байхаар хүмүүжүүлхэ гээшэ бэлэн бэшэ хэрэг. Хэндэшье хэрэг болохогүй юумыел хаяжа болохо гэжэ мэдэхэ эзэн үйлэдбэридэ ерэхэ ёһотой.

Хэзээ нэгэтэ гуталай фабрикада орожо үзөө һэн гүт? Тэндэ юумэ тон һайнаар эсхэжэ һуранхай, тиимэһээ үртэһэн үлэдэггүй шахуу, үлөөшье һаа, тус фабрикада огто хэрэггүй юумэн үлэдэг. Тэдэнь хаягдадаг. Харин наадаихай гү, али гар бэлэг хэдэг ямар нэгэн мастерскойдо тэрэ үртэһэниинь ехэ хэрэгтэй байха бшуу. Тэдэнэртэ үгэдэг байгыт.

Плюшкин шэнги харуу хатуу бэшэ, харин гэр бүлын гү, али түрэл заводой, мүн бүхы обществын гэшүүнби гэжэ өөрыгөө мэдэрдэг эрхэтэниие яажа хүмүүжүүлхэб? Эндэшье бүхы юумэн жэжэ юумэнһээ эхилнэ. Хүбүүндэтнай багадаһан ботиикые бү хаягты, хүршынгөө хүбүүндэ үгэжэрхигты. Хүүгэдэй номуудай үнэтэй бэшэ, оройдоо хэдэн мүнгэнэйшье һаань, саарһантай хамта тушааһанай хэрэггүй, хэн нэгэндэ үгэһэн гү, али үгышье һаа, дүтын хүүгэдэй саадта үгэһэн дээрэ. Хэн нэгэндэ хэрэгтэй байжа боломоор юумэнүүд бог шоройн газарта хаягдаха ёһогүй.

— Ондоогоор хэлэхэдэ, хүнэй зан абариие хубилгаха хэшээл айл бүхэндэ, гэр бүлэ бүхэндэ эхилжэ байна гээшэ гү!

— Тиимэ. Бэшээр бидэ һайн үрэ дүнгүүдые түйлажа шадахагүйбди.

— Мүнөө, жэшээнь, материальна үйлэдбэридэ хүдэлдэг хүн бүхэндэ 10 мянга шахуу түхэриг материальна гаргаша хүртэдэг байна. Манай баялигууд хизааргүй ехэ, тиимэһээ тэрээндэ заабол дан гамтайгаар хандаһанай хэрэгтэй бэшэ гэһэн бүтэшэгүй бодол заримдаа түрэдэг. Үнэн дээрээ тад һөөргэ юм: нөөсэ баялигуудай хэмжээнэй горитой ехэ байха бүринь эзэн буса байха, үрихэ шэрихэ ябадал бүри ехэ хохидол үзүүлдэг байна.

Эдэ бүгэдэ хүнэй ухаан бодолдо хабаатай. ехэ шэмхэлүүр ажал хэрэгтэй. Тиимэһээ хүмүүжүүлгын шэнэ түхэл маягуудые саг үргэлжэ бэдэрхэ ёһотой.

Хэрэггүй электроприборнуудые хүдэлхыень болюулагты, галаа унтараагты гээд. Түбэй телевидениин дикторнүүдэй үдэшэндөө һануулдаг байһаниинь ехэ һайн. Зүгөөр энэнь үшөөл бага. Бидэ тэдэнэй үгэнүүдтэ дадашообди, хэрэгсээхые болёобди. Арбан жэлэй саада Польшодо телевизионно нимэ дамжуулга хараһанаа ходо һанадагби. Бүхы орон дотор хэды шэнээн электрын элшэ хүсэнэй хэрэглэгдэжэ байһые харуулһан счетчик телевидениин хүдэлмэрилэгшэд экран дээрэ харуулба. Хүндэтэ нүхэдүүд, мүнөө бодоод, дэмы носожо байһан лампочкануудые, электроприборнуудые болюулагты, электрын элшэ хүсэ гаргашалга хэды шэнээн хородог юм ааб, хараябди гэжэ хэлэбэ. Тиигэжэ телевизор харагшадай хараһаар байтарнь, счетчигой стрелкэ доошоо ябажа эхилбэ. Түрүүшээр хэлэхэдэнь, ямар нэгэн шалтагаанаар харюусаагүй хүнүүдтэ диктор үшөө дахин хандаба. Тиихэдэнь стрелкэ дахин доошоо ябаба. Дүрбэдэхеэ ябаһанай һүүлээр лэ тэрэ тогтошобо. Хүнэй хараһаар байтар алмагдаһан электрын элшэ хүсэн хэды мүнгэтэ байгааб гэжэ торлохонь хүшэр бэшэ һэн. Яһала ехэ мүнгэн алмагдаа бээз гэжэ таанад ойлгоно ёһотойт.

Энэ дүй дүршэлые тэрэ хэбээрнь халан абахые уряална бэшэб. Гэбэшье хүнэй ухаан бодолдо оромоор шэнэ арганүүдые бэдэрхэ хэрэгтэйл.

Эзэн буса ябадалтай тэмсэл бүхы талаар ябуулагдаха ёһотой. Эрдэмтэншье, колхозникшье, али бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэ болон һурагша, хүдэлмэришэн болон алба хаагша арад зоной, гүрэнэй урда харюусалгатай байһанаа мэдэрхэ ёһотой. Хүнэй хэһэн алдуунуудай зэмые бидэ үшөөл удаан амсаха бээзбди, өөһэдөөшье эндүүржэ болохобди. Харин бидэнэй алдуу эндүүнүүдээ мэдэржэ, тэдэнээ заһадаг байһыемнай манай үхибүүдэй хараха гээшэ шухала.

Н. ФИЛИМОНОВА
хөөрэлдөө хэбэ.

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурс

ХҮГЖЭМЭИ ТАТАСА

Пианистнууд финишэй дардам харгыда тулажа ерэнхэй. Июниин 27-ной һүни жюри гурбадахи турта ороһон 12 гүйсэдхэгшэдые нэрлэбэ. Хүгжэмэй мүрысөөнэй гол шангуудай түлөө тэмсэлэй үшөө дүүрээдүйшье һаань, тэдэнэр бэеэ диилдэһэндэ тоолоногүй. Юуб гэхэдэ, конкурсын дүримөөр түгэсхэхы турта хабаадагшад булта Хүндэлэлэй дипломуудаар шагнагдаха юм.

Хоёрдохи турай дүүрэхэ дээрэ Болгариһаа ерэһэн Йовчо Крушев программаяа ялас гэмээр гүйсэдхэбэ. Найман жэлэй саана тэрэ Москвагай харалгын дипломант боложо шадаһан юм. Мүнөөшье финалистнуудай тоодо ороһон тэрэ хүсэһэн зорилгодоо дүтэлэн ерэбэ бшуу. Тэрэнэй һанал, хүсэлые Софиин консерваториин профессор К. Ганев дууһан хубаалдана. Үсэгэлдэр хада жюрин гэшүүдэй тоодо байһан профессор нюур сахингүй, залан сэхээр сэгнэлтэ үгэжэ байһан һаа, мүнөөдэр шабиингаа түлөө баясажа байһанаа нюунагүй.

Чайковскиин нэрэмжэтэ конкурсдо хабаадагшадта ородой ба совет искусствын заншалнууд ехэ хүндэтэй. Манай Эсэгэ ороной хүгжэмэй конкурсдо оло дахин зэдэлэлгэнь хадаа тэрэнэй үргэн олондо һонирхол түрүүлжэ байһыень гэршэлнэ. Илангаяа Москва шадарай багахан Клин город ерэхэдэ бүришье һаа элеэр мэдэрэгдэнэ. Олон түмэн гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд агуухэ композиторай нютаг бараалхаяа ерэнэ.

«Беккер» роялиин тодхогдоһон Мемориальна таһагай шэмэгүй байдал таһалдаба. Америкын элитэ пианист Даниэл Поллак түс инструментын саана һууба ха юм: Түрүүшын конкурсын лауреат Чайковскиин зохёол гүйсэдхэһэнэйнгээ һүүлээр һууриая совет хүгжэмшэ Владимир Овчинниковта дамжуулан үгэбэ. Суглараһан айлшад музей бараалхаһанайнгаа дурасхаал болгон, сэсэрлиг соонь хүһаханудые һуулгаба. Эндэ хүгжэмшэдэй аллей гэжэ нэрлэгдэһэн хүһан ой шууяна.

* * *

Москвагай конкурсын түгэсхэхы шатада арбан хоёр залуу пианист зохёохы мүрысөөгөө үргэлжэлүүлхэ. Эдэ хэд бэ гэбэл:Барри Дуглас (Великобритани), Ирина Плотникова (СССР), Наталия Труль (СССР), Сергей Ерохин (СССР), Роджер Мурарь (Франци), Уильям Вольфрам (США), Виктор Родригес (Куба), Игорь Ардашев (ЧССР), Александр Целяков (СССР), Дэвид Бучнер (США), Йовчо Крушев (Болгария). Кун Сян Тун (КНР).

О. КОСТРОМИНА,
Ч. ПРИХОДЬКО,
ТАСС-ай корр.

Клин — Москва.

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурсдо хабаадагшад — хари гүрэнүүдэй түлөөлэгшэд совет композитор Тихон Хренниковтэй П. И. Чайковскиин хүшөөгэй дэргэдэ.
ТАСС-ай фотохронико.

ХҮН БА БАЙГААЛИ

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ГАРАА ДЭЛГЭЭД ҺУУХАЯА БОЛИЁЛ!

Загарайн районой колхоз, совхозуудта болон хүдөө ажахын бусад предприятинуудта уһа хамгаалха талаар ямар хэмжээнүүд абтанаб гэһэн зорилготойгоор шалгалта үнгэргэбэбди. Байгал далайн бассейнэй байгаалиин баялигуудые хамгаалха талаар парти, правительствын тогтоолнуудай болон Уһан тухай хуулиин эрилтэнүүд онсо хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ гэжэ шалгалта нэн түрүүн элирүүлбэ.

Уһан тухай РСФСР-эй Кодексын 38-дахи, 100-дахи статьянуудай эрилтын ёһоор уһа хэрэглэлгэ тухай тоо бүридхэл олонхи ажахынуудта эмхидхэгдэнэгүй. Хэрэглэгдэһэн уһан тухай ажахынуудай жэл бүри үгэдэг тоосооной тоо баримтанууд бодото гаргашаһаа үлүү ехэ байжа, гүрэнэй статистическэ тоосооной дүнгүүдые хазагайруулна. Жэшээлхэдэ, «Гигант» колхоз, Хүрбын ОПХ, Тайлсын болон Эрхирэгэй совхозууд уһа хамгаалха хэмжээ ябуулгануудай түсэбүүд ба тоосооноудые саг болзор соогоо жэл бүри үгэдэггүй байна. Тиимэһээ эсэсэй тоониньшье бодото ажал ябуулгыень хүсэд дүүрэнээр харуулнагүй.

Газар дороһоо уһа бүлэдэг түхеэрэлгэнүүдтэ уһа хэмжэдэг приборнууд тодхогдоогүй, насосуудынь һайнаар ашаглагданагүй, павильонууд соо муухай, худагуудай оршон тойронхи газарта санитарно-гигиеническэ эрилтэнүүд сахигданагүй. Иимэ хангалтагүй байдалые усадхахын тула дурсагдагша ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд эрид хэмжээнүүдые абанагүй гэһэн тобшолол хэмээр байна.

Илангаяа уһа гамтайгаар хэрэглэхэ хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдана. «Гигант» колхозой фермэнүүдтэ шэбхэ, шабааһа арилгахадаа хэмһээ үлүү ехэ уһа хэрэглэнэ. Хүрбын ОПХ-да мүн лэ имэрхүү байдалтай.

Нютагай багахан гол, горхонуудые нефтепродуктнуудаар, минеральна үтэгжүүлгэ болон наг шэбхээр бузарлуулгаһаа хамгаалха талаар горитой дутуу дундануд районой зарим ажахынуудта элирүүлэгдэ.

«Байгал далайн бассейнэй байгаалиин баялигуудые хамгаалха болон аша үрэтэйгөөр хэрэглэлгые саашадань хангаха талаар хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1977 оной тогтоол ехэ удха шанартай. Тогтоолой эрилтэнүүдые бэелүүлэн, багахан гол, горхонуудай уһа хамгаалгын зононуудһаа тэрэнэй байдалда харшаар нүлөөлдэг объектнүүдые нүүлгэхэ тухай график-түсэбые республикын Хүдөө ажахын министерство 1981 оной январиин 26-да табяа бэлэй. «Дружба» совхоздо, «Гигант» колхоздо ГСМ-эй болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй складууд, Онохойн совхоздо минеральна үтэгжүүлгын склад, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малай зуһалан ондоо газарта нүүлгэгдээгүй байһаар. Гэхэтэй хамта Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо, Тайлсын, Онохойн, «Дружба» совхозуудта минеральна үтэгжүүлгэнүүд миин газар дээрэ, ямаршье хушалтагүйгөөр хадагалагдана. Энэмнай Уһан тухай РСФСР-эй кодексын 96-дахи, 97-дохи статьянуудай эрилтэнүүдые бүдүүлигээр хазагайруулһан ушар болоно.

Элхи гэжэ багахан горхонһоо тиимэ холо бэшэ оршодог минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй районууд хоорондын худалдаа наймаанай Элхиин бааза дээрэ дутуу дундануд олон байна. Баазын дэбисхэрые хушаһан шаленууд, үүдэнүүд һандаргагданхай үтэгжүүлгэнүүдые ашаалалга-буулгалгын хүдэлмэри түсхайгаар түхеэрэгдээгүй газарта хэгдэнэ. Энээнһээ уламжалан, оршон тойронхи газар үтэгжүүлгээр зузаанаар хушагдаатай. «Бурятгеология» нэгэдэлэй Сэлэнгын гидрогеологическа партиин шэнжэлһэнэй ёһоор, складай хажуудахи худагуудай уһан соо аммониин ионой концентрат 5 дахин, нитридүүдэй холисо 250 дахин хэмһээ үлүү болонхой. Иимэ уһаар хүн зон эдеэ хоол бүйлүүлхэ, шанаха ёһогүй. Тэрэшэлэн газар доогуураа эдэ худагуудтай холбоотой бусад худагуудай уһан иимэ аюулда ороод байна.

Тобшолон хэлэхэдэ, нэгэдэхеэр, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хадагалха типовой складуудай барилга нэгэшье ажахыда хараалагданагүй. Наг шэбхэ хадагалха газарнууд олон ажахынуудта хангалтагүй байдалтай, зариманданъ тусхай тиимэ газарнуудшьегүй. Хоёрдохёор, үйлэдбэрилэгдэһэн уһаяа сэбэрлээд дахин хэрэглэхэ түхеэрэлгэтэй автотранспортые угааха типовой барилганууд, ГСМ-үүдэй складууд, автозаправочна пунктнууд нэгэшье ажахыда түхеэрэгдээгүй. Ушар тиимэһээ газар дээрэхи, дорохи уһан нефтьпродуктнуудаар бузарлагдаха хойшолонтой.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд иимэ байдалаа дары усадхаял, бодото хэмжээнүүдые абаял гэжэ уряалха байнабди.

С. БАЛСУНАЕВА,
В. ГУНОВА,
Забайкалиин бассейново управлениин территориально-химическэ лабораториин гүрэнэй инспекторнүүд.

АЮУЛ БОЛОХО БАЙГАА...

Хоринн хоёрдохи дунда һургуулиин һурагшад Юрий Ситников Виктор Курбатов хоёр Хори һууринай Первомайский гэжэ үйлсөөр ябажа ябатараа, нэгэ байрын гэрһээ холо бэшэхэнэ оршодог сарайһаа утаанай бааяжа байхые гэнтэ обёоржорхибо. Тэдэнэр яаран тэбдэнгүйгөөр түймэрэй галые саража, хүн зондо дуулгаһан байна. Хэрбээ эдэ хүбүүдэй нэгэ бага удаараа һаа, ехэл аюул болохо байгаа. Түймэрэй унтарһан хойно сарайн эзэд тэдэнэртэ ехэ баярые хүргэһэн байна.

Хоринн район. Б. ЛАЙДАПОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. ПОРП-ын X съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ болон ТАСС-ай бусад материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда. Пропагандистнуудай түхэреэн столой дэргэдэ уулзаһан тухай дэлгэрэнгы материал толилогдобо. Яруунын районой ажахынуудта «сагаан алтаяа» хураажа эхилһэн тухай рейдовэ бригадын материал.

Гурбадахи хуудаһанда. ПОРП-ын X съезд. Нүхэр М. С. Горбачевой хэлэһэн үгын түгэсхэл: «Эб найрамдал тухай»—Н. Ефимовэй фоторепортаж. Хилын саһаһаа

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Магистралиин галнууд-86». «Амар мэндэ, фестиваль!».

ХҮН БҮХЭН ХАРГЫН ДҮРИМ МЭДЭХЭ ЁҺОТОЙ

Байгша оной хэдэн һарын туршада республика дотор болоһон харгын гэнэ усалнуудта ябагаар ябагшадай гэмтэхэ ушар олошороо. Үнгэрөөд байһан үе соо юһэн хүн һаһа барһан, 67-ниинь хүндөөр гэмтэжэ, больницада орохо баатай болоо. Тиихэдэ эдэнэрэй 49-ниинь автомашинада дайруулһан байна. Энэ тоо саашань удхалан хаража үзэхэдэ, 36 хүн өөһэдөө харгын дүрим эбдэһэн байба. Тэдэнэй долоониинь харгы һогтуугаар хүндэлэн үнгэрхэдөө, автомобильда дайрууллаа. Мүн 31 жолоошоной гэмээр харгы дээрэ гэнэ усал болоо. Дээрэ дурсагдаһан эдэ тоо баримтанууд гансал Улаан-Үдэ хотын үйлсэ гудамжануудаар болоһон байна.

— Ябаган зон юундэ гэнэ усалда ороноб гэхэдэ, эдэнэр ехэнхи ушарта өөһэдөө зэмэтэй. Эдэнэр харгыгаар ябаһан автомашинын урдуур, тэмдэггүй газараар гүйлдэжэ үнгэрхэдөө, хурдан машинада дайруулжа гэмтэнэ гээшэ,— гэжэ республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ В. М. Полуянов хөөрэнэ.

Юрын ажалай үдэр һэн. Энэ үдэр республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдые Октябрьска районой үйлсэ гудамжануудта һурагшад, студентнэрэй, мүн ажалшадай харгын дүрим хэр зэргэ сахидаг хаб гэһэн асуудал һонирхуулһан байгаа. Хэнэйшье мэдэһээр, тус райондо олон тоото харгынууд хэдэн тээшээ һалаатан таранхай юм. Эдэ харгынууд хүн зоной харгы хүндэлэн гараха бэлшэрнүүдээр түсхайгаар сагаан шэрээр будагдан тэмдэглэгдэнхэй. Харгын дүрим һайн мэдэдэг, сахиха дуратайшуул эдэ бүгэдые обёоржо, харгыгаар ябаһан жолоошодто ёһотойл гэгшын һайн туһаламжа үзүүлнэ. Иимэ тэмдэгүүдые хараһан хүн харгын дүрим юундэ эбдэхэ, өөһэдөө аюулда орохо һэм гэһэн бодол түрөө һэн. Зүгөөр... эдэнэрэй дунда харгын дүрим сахиха дурагүй хүнүүд энэ үдэр олон байба. Жэшээнь, Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсэдэ «Бурятгражданпроект» институдай инженер (эндэ фамилинь зорюута хэлэбэгүйбди) тэмдэггүй газараар, машинын урдуур гүйдэл дундаа гарашаба. Үгышье һаа, тоо бүридхэлэй техникумэй һурагша Элеонара Сафронова, түргэн туһаламжа үзүүлдэг больницын хүдэлмэрилэгшэ О. В. Кудрявцева, технологическа институдай студентнэр Евгений Егоров, Света Баяндуева, Марина Баяндуева, Марина Елхоева, Сергей Пуховской, Владимир Царин болон бусадые нэрлэлтэй. Эдэнэр бултадаа үзэг мэдэхэ болоһон, харгын дүримтэй һайн танилсаһаншье һаа, гажа буруу ябадал гаргадаг байһаниинь гайхамаар байба.

Республикын ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд харгын дүрим эбдэгшэдые барихадаа гансал яла түлүүлхын түлөө гү, али зэмэлхэ арга бэдэрнэ бэшэ ха юм. Хүн бүхэн эдэ бүгэдые һайнаар ойлгожо, өөһэдтөө тон зүб тобшолол хэхэ уялгатай. Юуб гэхэдэ, мүнөөмнай харгы дээрэ автомашинанууд олошороо гээшэ. Тиихэдэ хурдаар ябаһан техникэ тэрэ доро байлгаха гээшэ хэсүүтэй бэшэ гү? Эдэ бүгэдые хүн бүхэн һайн мэдэдэг, ойлгодогшье һаа, өөрынхеэрээл автомобилиин урдуур, «үрдихэл хаб» гээд лэ юундэ гүйлдэжэ гараха юм. Иигэжэ машинатай үрдилдэн, тэдэнэй урдуур гүйлдэжэ гараһан хори гаран хүн машинада шортоол дайруулжа, хэдэн арбаад хоногоор больницада орохо баатай болоо ха юм.

Үйлсэ гудамжануудта бэеэ наринаар абажа ябаха тухай һэргылэмжын, ойлгууламжын хүдэлмэри үхибүүдэй бага наһанһаань эхилээд ясли, саадуудта, һургуулинуудта һургадаг, ойлгуулдаг болоосбди. Энээнһээ гадна мүнөө үйлсэ бүхэндэ түсхай тэмдэгүүд хүнэй харамаар, обёормоор газарнуудта табигдана. Гэхэтэй хамта нэтэрһэн заримашуулай гэмээр харгын дүрим эбдэгшэдэй тоо хорохоһоо байтагай, олошорно ха юм. Эндэ хэн зэмэтэй болоноб? Өөһэдөөл, ябаган хүн зон зэмэтэй гэжэ нэгэ хэдэн часай туршада хэгдэһэн шалгалта харуулба.

Энээнэй хажуугаар автомашина жолоодожо ябагшад мүн лэ гэмэ зэмэдэ ороно. Энэ үдэр гурбадахи автотранспортна предприятиин жолоошон П. К. Кривошеев харгын дүрим хазагайруулһанайнгаа түлөө яла түлэхэ болоо. Тэрэ автобусой буудал дээрэ ажалшадай харгы хүндэлэн гарахые хүлеэнгүй, автомобиляа ябуулба.

— Юундэ харгын дүрим эбдэбэ гээшэбтэ?

— Харгы дээрэ автомашина олон. Тиимэһээ харгы хаахагүйн тула, автомобиляа байлгабагүйб, хүлисыт.— гээд тэрэ һэнгэргүйгөөр харюусана.

Мүн энэ үдэр «Главбурятстрой» трестын нэгэдэхи автобазын жолоошон П. П. Залуцкий, Улаан-Үдын госпромхозой жолоошон И. И. Данчинов гэгшэд харгын дүрим хазагайруулһан байба. Тобшолол хэхэдэ, ябаганшье хүн, жолоошодшье хадаа өөһэд өөһэдынгөө гаргаһан гэм зэмэдэ ондоо хүниие зэмэлһэндэл тодо харюу үгэжэ шадахагүй байба. Юуб гэхэдэ, эдэнэр харгыгаар ябаһан транспорт, харгы хүндэлэн гарагшадые хүндэлнэгүй «би эндэ эзэн гээшэб» гэһэн шүүгээр дура зоргоороо ябажа һураһан хүнүүд ха гэһэн тобшолол хэгдэнэ.

Энэ үдэрэй туршада республикын ГАИ-гай 13 хүдэлмэрилэгшэд, Октябрьска районой 18-дахи, 32-дохи, 29-дэхи, 35-дахи һургуулинуудай һурагшад — ГАИ-гай эдир туһалагшад энэ шалгалтада хабаадалсажа, олониитын дунда хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулһан байна.

— Һүүлэй үедэ манай ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэд иимэ шалгалтануудые хэхэдээ, комплексноор үнгэргэхэ гэжэ шиидэһэн байгаабди. Бидэнэр гансашье харгын дүрим эбдэгшэдые тодоруулха бэшэ, харин предприяти, эмхи зургаан, олон автомашинатай гаражнуудта хүрэжэ, хөөрэлдөө үнгэргэхэ, машина, техникынь шалгажа үзэхэ уялгатай болонхойбди. Тиихэдэ өөрынгөө дүршэлдэ эдир туһалагшадые һургахадаа, эдэнэрэй саашадаа харгын дүрим эбдэхэгүйн тула ойлгууламжын, һэргылэмжын хүдэлмэри бүри эмхитэйгээр ябуулха байһандань этигэнэ гээшэбди,— гэжэ В. М. Полуянов хөөрэнэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.45—Аяншалагшадай клуб. 10.45—«Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 11.15—«Мы из джаза»—уран һайханай фильм. 12.40—Шэнэ һонин. (12.45 хүрэтэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50—Баримтата фильмүүд. 16.40—Арфын абьян зэдэлнэ. 16.55—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 17.25—«Юундэ, юун дээрэһээ». 17.55 — Союзна республиканудай арадай коллективүүдэй концерт. Улаан-Үдэ. 18.40 — Байгалай үмэнэхи газар дээрэ» 19.20—«Байгал» — мэдээсэлэй программа. Москва. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—Футболоор дэлхэйн чемпионадай дневник. 20.15—«Хүн ба хуули». 20.50—«Несколько дней из жизни И. И. Обломова» — уран һайханай фильм. (1-дэхи хубинь). 22.45 — «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.35—«Дом в лесу»—уран һайханай фильм. 11.10—«Дагестанские ритмы»—фильм-концерт. 11.40—«Будильник». 12.10—Француз хэлэн. 12.40—«Алые погоны»—уран һайханай фильм. (1-дэхи сери). 13.50—Буряадай телевидениин программа. 14.50—Авто-кроссоор Европын чемпионат. 15.20 — 1945 оной июлиин 17-һоо августын 2 болотор үргэлжэлһэн Берлиндэхи (Потсдамдахи) конференци тухай. 16.15—Шэнэ һонин. Улаан-Үдэ. 16.20 — «Жду ответа»—Комсомольск-на-Амуре хотын драмын театрай зүжэг. 18.00—Яруунын райондо барилгые хурдадхаха асуудалнууд тухай. Москва. 18.40—«Алкоголизмын хорон тухай» баримтата фильм. 19.00 —«Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 19.30 — Мультфильм. Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55—«Совет Росси»—киножурнал. 20.05—Шэнэ һонин. (буряадаар). 20.20—«Экран» — теле-суглуулбари. 20.50 — Бүхэсоюзна сатирическэ «Фитиль» киножурнал. Москва. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15—Уласхоорондын шэнжэлэл. 22.00 — Время. 22.35 — Останкинадахи концертын студида. Польшын эстрадын артистнуудай концерт.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв секретарь—2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-2…, 2-57-33, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-04776, Заказ № 151. Индекс 04609